

HUKUK BÜLTENİ

Sayı 76

Nisan 2024

Başlarken...

Dünyadan ve Türkiye'den güncel hukuki gelişme ve haberlere yer verdiğimiz Hukuk Bültenimizin Nisan sayısını sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

Bültenimizde yer alan içerik yalnızca bilgi verme amaçlı olup konulara ilişkin detaylı bilgiler için bizimle irtibata geçmenizden memnuniyet duyacağız.

Mayıs ayında görüşmek üzere!

Editörler:

Burcu Çelik Gökçen
Umut Alperen Öztürk

Sosyal Medya Etkileyicileri (Influencer) Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuza Dair

Akıllı telefonlar ve siber dünyanın gelişmesiyle artış gösteren dijital platformlar hem toplumsal hem bireysel açıdan oldukça mühim değişikliklere yol açmaktadır. Bu anlamda sosyal medya mecraları reklam ve pazarlamanın da neredeyse öncü platformları haline gelmiştir. [\(Sayfa 2\)](#)

Belirli Süreli İş Sözleşmesinin Sona Erme Koşulları ve Sonuçları

İş Kanunu'nun 11. maddesi gereğince belirli süreli iş sözleşmesi; sözleşmenin kurulduğu anda taraflarca iş ilişkisinin sona erme anının bilindiği veya öngörülebildiği, bu anın sözleşmede açık ya da örtülü olarak kararlaştırıldığı sözleşme türüdür. [\(Sayfa 7\)](#)

Çocuk Koruma Kanunu Kapsamındaki Danışmanlık Tedbiri Kavramı

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK) erken yaşta ergin olunsu bile, on sekiz yaşını doldurmuş kişi çocuk olarak kabul edilmiş ve çocukluk kavramının kapsamı geniş biçimde belirlenmiştir. [\(Sayfa 14\)](#)

Terditli Davalarda Yargılama Harç ve Giderlerinden Sorumluluk

Terditli davada terdit ilişkisinden bahsedebilmek için davacının taleplerini asli ve ferî talep olarak derecelendirmesi gerekir. Davacının asli talep olarak ileri sürdüğü talebin reddedilmesi durumunda mahkemeden ferî talep veya taleplerinin değerlendirilmesi talep edilecektir. [\(Sayfa 21\)](#)

Rusya'da Faaliyet Gösteren Hızlı Ödemeler Sistemi "SBP" ve Türkiye'de Kullanımı

Hızlı Ödeme Sistemi (SBP), Rusya Merkez Bankası ve Ulusal Ödeme Kartı Sistemi (NSPK) tarafından 2019'un başlarında kurulmuştur. SBP, 28 Ocak 2019'da başlatılmıştır. [\(Sayfa 10\)](#)

Kapanış Hesapları, Hesap Tarihi, Kilitli Hesap ve Vergi

Satın alma fiyatını ayarlamak için kapanış hesaplarını kullanmak belki de amaçlanan satın alma fiyatına ulaşmanın en kesin yoludur, çünkü fiyat kapanış tarihindeki bilgilere dayanarak kesinleştirilir. [\(Sayfa 27\)](#)

Güncel Haberler

AYM, İzinsiz Bildiri Dağıtan, Afiş Asan Öğrencilere Disiplin Cezası Getiren YÖK Kanunu Maddesini İptal Etti! [\(Sayfa 16\)](#)

İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Kapsamında Değişiklikler Yapılmıştır! [\(Sayfa 20\)](#)

Gümrük Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Resmi Gazete'de Yayımlandı! [\(Sayfa 20\)](#)

Bazı Menkul Satış Sözleşmeleri İçin Dövizle Ödeme Yasağına Esneklik Getirildi! [\(Sayfa 31\)](#)

Anayasa Mahkemesi Arabuluculuk Görüşmesinde Toplantıya Katılmayan Tarafın Yargılama Giderinin Tamamından Sorumlu Tutulacağını ve Bu Taraf Lehine Vekalet Ücretine Hükmolünmeyeceğini Öngören Düzenlemeyi İptal Etti! [\(Sayfa 31\)](#)

Ortak Hayatın Yeniden Kurulamaması (Fiili Ayrılık) Sebebiyle Boşanmaya İlişkin Hükümün Anayasa Mahkemesi Tarafından İptaline İlişkin Değerlendirme

TMK 166. maddesinin birinci fıkrasında evlilik birliğinin ortak hayatı sürdürmelerinin kendilerinden beklenmeyecek derecede temelden sarsılmış olması durumunda eşlerden her birinin boşanma davası açabileceği belirtilmiştir. [\(Sayfa 4\)](#)

Türkiye'deki Banka Çekleri Hukuki Anlamda Çek Niteliğini Haiz Midir?

Çek, Kanun'un öngördüğü belirli şekil şartlarına bağlı, soyut ve kayıtsız şartsız bir bedelin ödenmesi konusunda sadece bankalar üzerine düzenlenebilen bir kıymetli evrak olup hesap sahibinin muhatap bankadaki hesabından istediği kişilere ödeme yapmasını sağlar. [\(Sayfa 11\)](#)

Gayrimenkul Yatırımı Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması (2024)

Türk vatandaşlarının kazanılması hususu zaman bakımından iki şekilde gerçekleşebilmektedir. İlk olarak Türk vatandaşlığı doğum anında kazanılabilir. Soy bağı ile kazanılan vatandaşlık, çocuğun doğumu anında soy bağı ile bağlı bulunduğu Türk vatandaşı ana veya babanın vatandaşlığını kazanmasını ifade eder. [\(Sayfa 17\)](#)

Türk Vatandaşlığının Evlenme Yoluyla Kazanılması

Vatandaşlık hukuku incelenirken, vatandaşlık kavramının farklı şekillerde ifade edildiği; yurttaşlık, uyruklu kelimeleri yanında tabiiyet kavramıyla beraber kullanıldığı görülmüştür. Bu kavramların birçoğu eş anlamlı olsa da tabiiyet ile vatandaşlık farklı durumları karşılamaktadır. [\(Sayfa 23\)](#)

SOSYAL MEDYA ETKİLEYİCİLERİ (INFLUENCER) TARAFINDAN YAPILAN TİCARİ REKLAM VE HAKSIZ TİCARİ UYGULAMALAR HAKKINDA KILAVUZA DAİR

1-Genel Olarak

Günümüz toplumları, merkezinde bilişim teknolojilerinin yer aldığı ve toplumsal yaşamın her alanına yoğun şekilde etki eden hızlı ve kontrolsüz bir değişim sürecinden geçmektedir. Akıllı telefonlar ve siber dünyanın gelişmesiyle artış gösteren dijital platformlar hem toplumsal hem bireysel açıdan oldukça mühim değişikliklere yol açmaktadır.

Bu anlamda sosyal medya mecraları reklam ve pazarlamanın da neredeyse öncü platformları haline gelmiştir. Hal böyle olunca, şirket ve markalar da tanıtımlarını işbu sosyal mecralardan gerçekleştirebilmek adına sosyal medya etkileyicileri ile yoğun şekilde iş birlikleri yapmaya başlamışlardır.

Sosyal medya mecralarında yürütülen reklam faaliyetlerinin bu derece hız kazanması üzerine, tüketicinin korunması temel ilkesi kapsamında tüketiciyi korumak adına düzenlemelere gidilmesi gereği doğmuş ve Reklam Kurulu tarafından Kılavuz yayımlanmıştır. Zira tüketiciyi yanıltan içeriklerin sosyal medya platformlarındaki dolaşım hız kapasitesi ile birleşmesi sonucunda tüketiciler birçok mağduriyetle yüzleşir duruma gelmiştir.

Bu anlamda, 7/11/2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a dayanılarak hazırlanan ve sosyal medya etkileyicileri tarafından yapılan ticari reklam ve haksız ticari uygulamalara ilişkin olarak yürütülen incelemelerde esas teşkil etmek üzere Reklam Kurulu'nun 04.05.2021 tarihli ve 309 sayılı

toplantısında 2021/2 numaralı ilke kararı olarak kabul edilen "Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuz" 5 Mayıs 2021 tarihinde Ticaret Bakanlığı resmi internet sitesinde yayımlanmıştır.

İşbu Kılavuz sosyal medya etkileyicileri tarafından yapılan tüketiciye yönelik her türlü ticari reklam ile ticari uygulamayı kapsamakta olup konu kapsamındaki düzenlemeler sosyal medya etkileyicileri (influencer) için son derece dikkat edilmesi gereken hususlardır.

Zira her ne kadar işbu çalışmamızın kapsamı konunun genel çerçevesine nazaran dar bir şekilde ele alınacak olsa da, sosyal medya etkileyicileri tarafından yürütülen reklam ve ticari faaliyetler tüketicilerin sağlıklarının dahi kaybına yol açabilmektedir.

Bu anlamda adli mercilerin ve ilgili her türlü kurum ve kuruluşun bu husustaki düzenlemelere hız kesmeden devam etmesi ve güncel kalması gerektiği kanaatimiz bir yana, söz konusu Kılavuzun kapsamı işbu çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

2-Kılavuz Kapsamında Tanımlar

Sosyal medya etkileyicileri tarafından yapılan ticari reklam ve ticari uygulamalar hakkında reklam veren, reklam ajansları, mecra kuruluşları ve reklamcılık ile ilgili tüm kişi, kurum ve kuruluşlara yol göstermek amacıyla yayımlanan Kılavuza göre;

Sosyal medya: "4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun kapsamında sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü ve ses gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri"

Sosyal medya etkileyicisi: "Sosyal medya hesabı üzerinden kendisine veya reklam verene ait bir mal veya hizmetin satışını ya da kiralınmasını sağlamak, hedef kitleyi oluşturanları bilgilendirmek veya ikna etmek amacıyla pazarlama iletişiminde bulunan kişi"

ifade etmektedir.

3-Kılavuza Dair Temel İlkeler

"Sosyal medya etkileyicisi aracılığıyla yapılan reklamların, açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmesi ve ayırt edilebilir olması zorunludur. Her türlü iletişim aracında olduğu gibi sosyal medyada da sesli, yazılı ve görsel olarak örtülü reklam yapılması yasaktır.

Reklam verenden maddi kazanç ve/veya ücretsiz ya da indirimli mal veya hizmet gibi faydaların sağlandığı paylaşımlarda, sosyal medya etkileyicisi tarafından bu durumun, ticari reklam ilişkisinin gerçekleştiği platforma bağlı olarak bu Kılavuzun 7'nci, 8 inci, 9 uncu ve 10 uncu maddelerinde yer alan ifadelerden en az birisi ile açıkça belirtilmesi zorunludur."

Kılavuz bu kapsamda sosyal medya platformlarını dört grupta sınıflandırarak konuya açıklık getirmeye çalışmıştır. Bu gruplar;

1- YouTube ve Instagram TV gibi video paylaşım mecraları

2- Instagram, Facebook, Twitter gibi fotoğraf ve mesaj paylaşım mecraları

3- Podcast

4- Snapchat ve Instagram hikâyeleri (içeriğin yalnızca kısa süreliğine görülebildiği reklamlar)

şeklinde düzenlenmiş durumdadır.

Yapılan reklamların, açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmesi ve ayırt edilebilir olması kapsamında kılavuzdaki açıklamalar yukarıda sıralanan gruplar için oldukça çeşitli şekilde örneklendirilmiş olup söz konusu açıklamanın paylaşımın reklam olduğunun açıkça belli olmasına dair görev görmesi gerekmektedir.

Bu bakımdan, yukarıda sayılan dört adet grubun her biri için Kılavuzda ayrı olarak düzenlenmiş işbu açıklamaları konunun mahiyetine ilişkin fikir vermesi adına karışık olsa da örneklendirmek gerekirse;

“Bu video, [reklam veren] ile ücretli işbirliğini içermektedir.”

#Reklam

“Bu podcast, [reklam veren] hakkında reklam içerir.”

#Ortaklık

şeklinde dir.

4-Sosyal Medya Etkileyicisinin (Influencer) Yükümlülüğü

Kılavuzun 6. maddesi ile sosyal medya etkileyicilerinin yükümlülükleri düzenlenmiş olup tüketiciciyi yanıltır şekilde pazarlama yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda Kılavuzun 6. maddesine göre sosyal medya etkileyicileri;

“a) Henüz deneyiminin bulunmadığı bir mal veya hizmete ilişkin, tüketiciler nezdinde o mal veya hizmeti onaylayacak ya da deneyimlediği algısı yaratacak şekilde ticari reklam amacıyla paylaşımında bulunamaz.

b) İlgili mevzuatına aykırı olacak şekilde bir mal veya hizmete ilişkin sağlık beyanında bulunamaz.

c) Bir mal veya hizmete ilişkin nesnel, ölçülebilir, sayısal verilere dayanmayan ve ispatı mümkün olmayan bilimsel araştırma ve test sonuçları hakkında iddialarda bulunamaz.

ç) Doktor, diş hekimi, veteriner hekim ve eczacılar ile sağlık kuruluşları tarafından sunulan mal veya hizmetlere yönlendirmede bulunamaz, bu mal veya hizmetlerin tanıtımını yapamaz.

d) Kendisine reklam veren tarafından hediye edilmiş bir mal veya hizmeti kendisinin satın aldığı izlenimi oluşturmaz.

e) Bir mal veya hizmetin ticari reklamına ilişkin herhangi bir reklam verenden madde kazanç ve/veya ücretsiz ya da indirimli mal veya hizmet gibi faydalar sağladığı süre boyunca kendisinin sadece bir tüketici olduğu izlenimi oluşturmaz.

f) Herhangi bir malın ticari reklamında, efekt veya filtreleme uygulamalarını kullanması durumunda görüntünün filtrelendiğini açıkça belirtir.

g) Sosyal medya aracılığıyla bir mal ve/veya hizmet hakkında iletişim kurmak için sistematik olarak sahte veya var olmayan kimlikleri toplu olarak oluşturmaz ve/veya kullanamaz.”

5- Reklam Veren Sorumluluğu

Kılavuzun 11. maddesi ile reklam verenlerin sorumlulukları düzenlenmiş olup reklam verenin, sosyal medya etkileyicilerini Kılavuz hakkında bilgilendirmesi, ilgili mevzuata uymasını istemesi ve yükümlülük ihlallerine karşı önlem almasını sağlaması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Kılavuzun 11. maddesine göre reklam veren;

“a) Sosyal medya etkileyicilerini bu Kılavuz hükümleri hakkında bilgilendirmek,

b) Sosyal medya etkileyicilerinin, 6502 sayılı Kanun, Yönetmelik ve bu Kılavuz dâhil olmak üzere ilgili kanun ve yönetmeliklere uymasını istemek,

c) Reklam veren tarafından sosyal medya etkileyicilerinin üçüncü şahısları kullanmasına izin verildiği durumlarda, sosyal medya etkileyicilerinin üçüncü şahısların da (b) bendinde belirtilen yükümlülüklerle uyması gerektiğine dikkat çekmek,

ç) Sosyal medya etkileyicilerinin yükümlülüklerini yerine getirmesi için çaba göstermek ve ihlallere karşı önlem almak, ile sorumludur.

Reklam veren, sosyal medya etkileyicilerinin kendi sorumluluğu olduğu gerekçesine dayanarak, birinci fıkrada belirtilen yükümlülüklerden kaçınmaz.

Reklam verenin birinci ve ikinci fıkrada belirtilen yükümlülüklerle uygun hareket ettiğini ispatlaması durumunda, sosyal medya etkileyicilerinin kurallara uymasını

sağlamak adına kendisinden makul olarak beklenebilecek en iyi çabayı gösterdiği kabul edilir.”

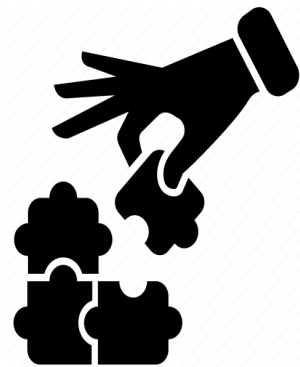
Belirtmek gerekir ki, 6502 sayılı Kanunun 61’inci ve 62’nci maddelerine, Yönetmeliğe ve bu Kılavuza uygun olmayan reklamın veya ticari uygulamanın daha sonra düzeltilmesi veya telafi edilmesi reklam verenin veya ticari uygulamada bulununun tespit edilen aykırılığa ilişkin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

İşbu Kılavuz hükümleri, 6502 sayılı Kanun hükümlerine ve Yönetmeliğin örtülü reklamlara ilişkin hükümlerine aykırı şekilde yorumlanamaz ve uygulanamaz.

Bu anlamda Kılavuz hükümlerine ilişkin bir aykırılık, 6502 sayılı Kanun ve Yönetmeliğin örtülü reklamlara ilişkin hükümlerine aykırılık teşkil edecek olup idari para cezası ve reklamların durdurulması şeklinde yaptırımlar söz konusu olacaktır.

Sonuç olarak; çoğu reklam ve pazarlama platformunu ciddi ölçüde domine eder durumda olan sosyal mecralar, tüketicinin tüketim yönelimi hususunda kendisine büyük oranda bir pay yaratmış durumdadır. Hal böyleyken, ilerleyen yıllarda yaşanması muhtemel uyumsuzlukların çözümü adına bu konuda mevzuatın gelişmesi ve potansiyel anlaşmazlıkları bünyesinde barındırma gereği zamanla çok daha elzem hale gelecektir.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Öykü Yaman](#)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuz

ORTAK HAYATIN YENİDEN KURULAMAMASI (FİİLİ AYRILIK) SEBEBİYLE BOŞANMAYA İLİŞKİN HÜKMÜN ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN İPTALİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi'nin 22.02.2024 tarihli 2023/116 E., 2024/56 K. sayılı kararı ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 166. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen

"Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi halinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir"

hükümünün iptaline ilişkin karar 19.04.2024 tarihli ve 32522 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak söz konusu iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. [1]

1- İptal Edilen Kanun Hükmü

Kanun'un iptal edilen kuralın da yer aldığı 166.maddesi şu şekildedir;

"VI. Evlilik birliğinin sarsılması

Madde 166- Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Yukarıdaki fıkra da belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.

Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir." [2]

Türk Medeni Kanunu'nun 166. maddesinin birinci fıkrasında evlilik birliğinin ortak hayatı sürdürmelerinin kendilerinden beklenmeyecek derecede temelden sarsılmış olması durumunda eşlerden her birinin boşanma davası açabileceği, üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde ise evliliğin en az bir yıl sürmüş olması durumunda eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde evlilik birliğinin temelden sarsılmış sayılacağı belirtilmiştir

Ankara 18. Aile Mahkemesi tarafından ilgili maddenin 4. fıkrasında düzenlenen, boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliğinin temelden sarsılmış sayılacağı ve eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verileceğine ilişkin hükmün Anayasaya aykırı olduğu iddia edilerek, söz konusu kuralın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur.

Başvuru kararında; itiraz konusu kurala göre boşanma kararı verilebilmesi için daha önce açılan boşanma davasının red-

dine dair kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl içinde ortak hayatın yeniden kurulamamış olması gerektiği, anılan sürenin adil olmadığı, bu nedenle kuralın, devletin temel amaç ve görevleriyle çeliştiği, kural nedeniyle eşlerin uzun sürelerin sonunda boşanabildikleri, bu durumun herkesin kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahip olduğunu öngören anayasal hükümle bağdaşmadığı, kuralda öngörülen sürenin ilgililerin evlilik dışı ilişki yaşamalarına neden olduğu, bu suretle kuralla kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının yanı sıra devletin aileyi koruma yükümlülüğünün de ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi iptali istenen kanun hükmünün Anayasaya aykırı olup olmadığını Anayasanın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ve Anayasanın 13. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin hüküm çerçevesinde değerlendirmiştir.

Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.*

Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

düzenlemesi yer almaktadır. [3] AY m.20

İlgili düzenlemenin gerekçesinde özetle, anılan madde ile kişinin özel hayatının korunmakta olduğu, kişinin özel hayatının ferdi hayat ve bununla bir bütünü teşkil eden aile hayatından oluştuğu, bu anlamda özel hayatın korunmasının her şeyden önce özel hayatın gizliliğinin korunması, başkalarının gözleri önüne serilememesi anlamına geldiği ayrıca resmî makamların özel hayata müdahale edememesinin, başka bir ifadeyle kişinin ferdi ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesinin özel hayatın korunmasının diğer bir yönünü oluşturduğu ve maddenin birinci fıkrasında bu hususun da hükmüne bağlandığı ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi verdiği kararda evlilik birliğinin kurulmasının yanı sıra sona erdirilmesinin de özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkıyla doğrudan ilgili olduğunu belirterek boşanma davası reddedildikten sonra ortak hayatın yeniden kurulamadığı hâllerde ret kararının kesinleşmesinden itibaren üç yıl geçmedikçe evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılmasına ilişkin kararın işlerlik kazanmasına imkân tanımayan kuralın özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına yönelik bir sınırlama öngördüğünü ifade etmiştir.

Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." hükmü yer almaktadır. [3]

Buna göre, özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekliliği de Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararda belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, iptali istenen kanun hükmünde hangi hâl ve şartlarda evlilik birliğinin temelden sarsılmış sayılacağı ve bunun hüküm ve sonuçlarının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak belirlendiği gözetildiğinde kuralın kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Anayasa mahkemesi, özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması veya Anayasa'nın diğer maddelerinde devlete yüklenen ödevler nedeniyle sınırlanmasının mümkün olduğunu kararda belirtmiştir.

Anayasa'nın 41. maddesinin birinci fıkrasında "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.", ikinci fıkrasında ise "Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar." düzenlemeleri yer almaktadır.

İlgili maddenin gerekçesinde, ailenin sosyal yapısının yanı sıra millet hayatında oynadığı rolün onun korunmasına yönelik bir hükmün Anayasa'da yer almasını zorunlu kıldığı, ailenin korunması fikrinin her şeyden önce 4721 sayılı Kanun anlamında evliliklerin kurulmasını yaygınlaştırmak ve kolaylaştırmak olduğu, nitekim medeni olmadan bir aileden bahsedilemeyeceği ve ailenin ahlaki bir çevre olduğu ifade edilmiştir.

Anayasa mahkemesi tarafından verilen kararda iptali istenen kanun hükmüyle ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılabilmesi için boşanma davasının reddine ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl geçmesi gerektiği öngörülme suretiyle ailenin korunmasının amaçlandığının anlaşıldığı, başka bir ifadeyle boşanma davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsıldığından söz edebilmek için üç yıl geçmesi gerektiğinin öngörülmesi suretiyle Türk toplumunun temeli olarak kabul edilen aile kurumunun ayakta tutulmasının hedeflendiği görülmektedir tespitinde bulunulmuştur.

Böylece iptali istenen hükümle özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 41. maddesinde devlete yüklenen aileyi koruma ödevi bağlamında meşru bir amacının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi'ne göre sınırlama getiren kanun maddesinin ölçülü de olması gerekmektedir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır.

Elverişlilik öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

Buna göre kuralla özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine aykırı olmaması gerekir.

Anayasa Mahkemesi tarafından, ret kararının kesinleşmesinden sonra ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılması için üç yıl beklenmesinin aile kurumunu mümkün olduğu ölçüde ayakta tutacağı açık olduğu belirtilerek, özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın aileyi koruma amacına ulaşma bakımından elverişli olduğu ifade edilmiştir.

Kararda ayrıca, aile kurumunun anayasal önemini göz önünde bulundurmak suretiyle boşanmaya ilişkin usul ve esasları düzenleme konusunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, ortak hayatın yeniden kurulmaması nedeniyle evlilik birliğinin temelden sarsılmış sayılmasının şartlarını belirlemek de kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kaldığını dolayısıyla kuralla özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına yönelik öngörülen sınırlamanın anılan meşru amaca ulaşma bakımından gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Anayasa Mahkemesi orantılılık ilkesi bakımından ise Ortak hayatın yeniden kurulamadığı hâllerde boşanma kararı verilmesine ilişkin şartların belirlenmesi kanun koyucunun takdirinde ise de orantılılık alt ilkesi gereğince kuralın boşanma kararı verilebilmesini önemli oranda güçleştirmemesi ve ortak hayata yeniden dönmek istemeyen ilgilileri makul olmayan süreler boyunca evlilik birliğini devam ettirmeye zorlamaması gerektiğini belirterek orantılılık alt ilkesi yönünden yapılacak incelemede ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle boşanma kararı verilebilmesi için kuralda öngörülen sürecin ilgililere katlanamayacakları bir külfet yükleyip yüklenmediğinin ele alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, kural gereğince boşanma kararı verilebilmesi için öncelikle daha önce açılmış bir boşanma davasının reddedilmiş olması gerekmektedir.

Boşanma davasında yazılı yargılama usulünün uygulandığı da göz önünde bulundurulduğunda ilke olarak anılan davanın reddedilmesinin çok kısa sayılamayacak bir sürenin sonunda gerçekleşebileceği mahkeme tarafından dile getirilmiştir.

Yine kurala göre ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılabilmesi için anılan ret kararının kesinleşmiş olması gerektiği, ret kararına karşı ilgililerin kanun yoluna başvurmalarının mümkün olduğu dikkate alındığında kararın kesinleşmesinin de uzun bir süre alabileceği Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararda belirtilmiştir.

Ayrıca kuralda ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılmasına ilişkin karinenin işlerlik kazanabilmesi için ret kararının kesinleşmesinden itibaren üç yıl geçmesi gerektiği öngörülmüştür.

Nihayet Anayasa Mahkemesi tarafından boşanma kararı verilebilmesi için kuralda öngörülen süreç bir bütün olarak değerlendirildiğinde ortak hayatın yeniden kurulamadığı hâllerde makul olmayan bir süre boyunca ilgililerin boşanma kararı elde etmelerine imkân tanınmadığı anlaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mahkemeye göre kural, ortak hayatın yeniden kurulamadığı hâllerde evlilik birliğini uzun bir süre boyunca sona erdireme-

yen ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklemektedir.

Anayasa Mahkemesi Bu itibarla özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ile aile kurumunu koruma amacı arasında makul bir denge sağlama-yan kuralın orantılılık alt ilkesi yönünden ölçülülük ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Açıklanan nedenlerle kuralın, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğu ve iptaline karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

2- Sonuç

Anayasa Mahkeme'si tarafından verilen kararda 4721 sayılı kanunun 166/4 hükmünün Anayasa'da yer alan ölçülülük ilkesi kapsamında orantılılık alt ilkesi ile bağdaşmadığını bireyin özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen ölçsüz bir sınırlamanın söz konusu olduğu belirtilerek ilgili hükmün iptaline oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Ebru Erkmen](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. 19.04.2024 tarihli ve 32522 sayılı Resmî Gazete
2. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
3. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

AYRICA KURALDA OR-TAK HAYATIN YENİDEN KURULAMAMASI NEDE-NİYLE EVLİLİK BİRLİĞİ-NİN TEMELİNDEN SAR-SILMIŞ SAYILMASINA İLİŞKİN KARİKENİN İŞ-LERLİK KAZANABİLMESİ İÇİN RET KARARININ KE-SİNLEŞMESİNDEN İTİBA-REN ÜÇ YIL GEÇMESİ GEREKTİĞİ ÖNGÖRÜL-MÜŞTÜR.

BELİRLİ SÜRELİ İŞ SÖZLEŞMESİNİN SONA ERME KOŞULLARI VE SONUÇLARI

1. Belirli Süreli İş Sözleşmesinin Kuruluşu ve Şartları

İş Kanunu'nun 11. maddesi gereğince belirli süreli iş sözleşmesi; sözleşmenin kurulduğu anda taraflarca iş ilişkisinin sona erme anının bilindiği veya öngörülebildiği, bu anın sözleşmede açık ya da örtülü olarak kararlaştırıldığı sözleşme türüdür. Bir iş sözleşmesinin belirli süreli olarak düzenlenebilmesi için kanunda aranan bazı şartlar bulunmaktadır. Bu şartlar; işin belirli süreli olma unsurunu taşıması ve sözleşmenin yazılı olarak yapılmasıdır.

İşin belirli süreli olması hususu işverenin yahut işçinin takdirinde bir durum olmayıp, işin niteliğinden kaynaklanmaktadır. İş sözleşmesinin yapılma anında işin ne kadar süreceğinin taraflarca bilinebildiği veya öngörülebildiği iş; belirli süreli iş olarak kabul edilmektedir. İş sözleşmesinin belirli bir işin tamamlanmasına yönelik yapıldığı durumlarda da belirli süreli iş sözleşmesi yapılabilecektir. Örneğin bir inşaat projesinin tamamlanması adına yürütülecek iş için belirli süreli iş sözleşmesi ile işçi çalıştırmak mümkün olabilecektir. Kanunun belirttiği diğer objektif koşul ise işverenin normal faaliyetine dahil olmayan; hamilelik, hastalık vb. olağan dışı bir durumun meydana gelmesi ve bu nedenle geçici iş gücüne ihtiyaç duyulmasıdır. Belirtilen hususlar doğrultusunda İş Kanunu'nda sayılan şartların aksine objektif bir neden varlığı söz konusu değilse, işin süresi öngörülebilir değilse yahut açık olarak belirtilmemişse, iş sözleşmesi yazılı olarak düzenlenmemişse, işçi iş sözleşmesinin belirli süreli sözleşme olduğu konusunda bilgilendirilmemişse ve sözleş-

mede işçinin görev tanımına yer verilmemişse sözleşmenin belirsiz süreli iş sözleşmesi olduğu kabul edilecektir.

2. Belirli Süreli İş Sözleşmesinin Sona Erme Nedenleri

Belirli süreli iş sözleşmeleri, taraflardan birinin fesih bildiriminde bulunmasına gerek kalmaksızın, sözleşmenin konusu olan iş ediminin tamamlanması ile kendiliğinden sona ermektedir. İş sözleşmesinin süresinin bitmesi veya işin ifası ile sözleşme sona ermiş olacaktır. İşçi veya işveren haklı bir neden olmaksızın sürenin bitiminden önce sözleşmeyi sona erdiremeyecektir. İlgili husus 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 430. maddesinde; "Belirli süreli hizmet sözleşmesi, aksi kararlaştırılmadıkça, fesih bildiriminde bulunulmasına gerek olmaksızın, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer." şeklinde hüküm altına alınmıştır. Yine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 435. maddesinde yer alan; "Taraflardan her biri, haklı sebeplerle sözleşmeyi derhâl feshedebilir. Sözleşmeyi fesheden taraf, fesih sebebini yazılı olarak bildirmek zorundadır.

Sözleşmeyi fesheden taraftan, dürüstlük kurallarına göre hizmet ilişkisini sürdürmesi beklenemeyen bütün durum ve koşullar, haklı sebep sayılır." şeklindeki hükümle; haklı sebeb varlığı durumunda belirli süreli iş sözleşmesinin sona erdirilebileceğine hükmedilmiştir. Haklı sebeple fesih taraflardan birinin belirli veya belirsiz süreli borç ilişkisini, önceden görülmeyen bazı nedenlerin ortaya çıkması, özellikle bir tarafın sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle borç ilişkisinin temelini çökmüş veya devamının taraflardan bek-

lenemeyecek ölçüde değişikliğe uğramış olması halinde tek taraflı irade beyanıyla sona erdirebilmesi imkanını ifade eder. [5] Haklı sebeb varlığı taraflardan birinin sözleşmeye uymamasından doğmuşsa o taraf, sebep olduğu zararı, hizmet ilişkisine dayanan bütün haklar göz önünde tutularak, tamamen gidermekle yükümlüdür. Zararın belirlenmesinde belirli süreli iş sözleşmesinin süresi gözetilir; tazminat tutarı bakiye sözleşme süresi ile sınırlı olacaktır.

Konuya ilişkin Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 20.12.2010 tarihli, 2010/15688 E. 2010/38732 K. Sayılı kararı; "Taraflar arasındaki uyuşmazlıkta esas sorun, süresi belirli iş sözleşmesi ile çalışan ve iş güvenliği önlemlerinin alınmaması gibi haklı bir nedenle iş sözleşmesini süresinden önce fesheden davacının sözleşmenin kalan süresi için tazminat isteğinde bulunup bulunamayacağı noktasında toplanmaktadır. Mahkemece davacının bu isteği (818 Sayılı) Borçlar Kanunu'nun 325. maddesi kapsamında değerlendirlerek istek kabul edilmiştir. Oysa yukarıda açıklandığı üzere, davacının bu isteği aynı (818 Sayılı) Kanun'un 345. maddesi kapsamında muhik bir tazminat olarak değerlendirilmelidir. Belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışan ve iş sözleşmesini haklı nedenle fesheden işçinin muhik tazminat istemi niteliğindeki bakiye süre ücretine ilişkin hukuki nitelendirilmesi hatalı ise de, sonuç itibarı ile davacı işçinin bu madde kapsamında isteyebileceği ve hüküm altına alınmasının doğru olduğu anlaşıldığından kararın belirtilen gerekçelerle (ONANMASINA), 20.12.2010 gününde oybirliği ile karar verildi." şeklindedir. [6]

Borçlar Kanunu ile yalnızca işçiye fesih hakkı tanıyan özel bir hal de düzenlenmiştir. İşverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi hâlinde işçi, sözleşmeden doğan hakları uygun bir süre içinde işveren tarafından güvenceye bağlanmazsa, sözleşmeyi derhâl feshedebilecektir.

Kanunda belirli süreli iş sözleşmesi şartı olarak tanımlanan haller; işin niteliği gereği belirli bir süre devam etmesi, belirli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması halleri belirli süreli iş sözleşmesi kurulması adına objektif neden olarak sayılabilir. İşbu objektif nedenlerin yokluğu halinde belirli süreli iş sözleşmesi doğrudan belirsiz süreli hale gelecektir.

İş sözleşmesinin belirli süreli yapılıp yapılamayacağı hususu belirtilen kanuni şartlara göre değerlendirilir. Objektif nedenlerin yokluğu halinde iş sözleşmesinin belirli süreli olarak yapılamayacağı hususunda hüküm kurulur.

Nitekim konuya ilişkin Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 09.03.2017 tarihli 2017/5729 E., 2017/4978 K. Sayılı kararı; *"Somut olayda, davacının iş sözleşmesinde çalışma süresi üç yıl olarak kararlaştırılmış ve süresinden önce feshedilebileceği, süre sonunda ise kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiştir. Davacı otopark görevlisi olarak çalışacaktır. Davacı ile davalı işveren arasında belirli süreli otopark görev sözleşmesi yapılmasında objektif herhangi bir neden yoktur. Taraflar arasındaki sözleşme her ne kadar üç yıllık yapılmış ise de belirli değil, belirsiz süreli hizmet sözleşmesi niteliğindedir. Belirsiz süreli sözleşmelerde bakiye süre ücreti istenemeyeceğinden talebin reddi gerekirken kabulü hatalı olup bozma nedenidir."* [7] şeklinde olup, yapılan yargılamada işin niteliği gözetilerek belirli süreli iş sözleşmesi kurulamayacağına hükmedilmiştir.

Sözleşmenin akdedildiği tarihte, iş ilişkisinin sona ereceği tarih belli değil veya belirlenebilir de değil ise bu durumda belirli süreli iş sözleşmesi kurulamaz, kulsu dahi doğrudan belirsiz süreli iş sözleşmesine dönüşür.

Belirli süreli iş sözleşmesinin esaslı bir neden olmadıkça birden fazla üst üste yapılması halinde de belirli süreli iş sözleşmesinin belirsiz süreliye dönüşmesi söz konusu olacaktır. Zira İş Kanunu'nun 11. maddesinin 2. Fıkrasında yer alan "Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz. Aksi halde iş sözleşmesi baş-

langıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir." şeklindeki hüküm ile esaslı bir neden olmadıkça, belirli süreli iş sözleşmesinin birden fazla üst üste yapılamayacağı açıkça hüküm altına alınmıştır.

Belirli süreli iş sözleşmesi, süresinin bitiminden sonra örtülü olarak sürdürülmesi halinde de belirsiz süreli iş sözleşmesine dönüşecektir. Nitekim bu husus Borçlar Kanunu'nun 430. maddesinin 2. fıkrasında; "Belirli süreli sözleşme, süresinin bitiminden sonra örtülü olarak sürdürülüyorsa, belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür. Ancak, esaslı bir sebebin varlığı hâlinde, üst üste belirli süreli hizmet sözleşmesi kurulabilir." şeklinde hüküm altına alınmıştır. Sözleşme özgürlüğü çerçevesinde tarafların anlaşması, emeklilik, yaşlılık, malullük veyahut işçinin ölmesi halleri de belirli süreli iş sözleşmesini sona erdiren hallerdendir.

1475 Sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde ise kadının evlilik nedeniyle iş akdini 1 yıl içerisinde feshetme imkanına sahip olacağı düzenlenmiştir. 1475 Sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesi "...kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile iş akdini sona erdirmesi... hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren iş sözleşmesinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için aynı oran üzerinden ödeme yapılır." şeklinde olup, iş sözleşmesinin süreli olup olmaması hususunda bir ayırım gözetilmemiştir. Bu doğrultuda kadının belirli süreli iş sözleşmesinde de evlilik sebebiyle iş akdini sona erdirebileceği sonucuna varılmaktadır.

3. Belirli Süreli İş Sözleşmesinin Sona Ermesi Durumunun Kıdem ve İhbar Tazminatı Açısından Değerlendirme

a. Kıdem Tazminatı Bakımından Değerlendirme

İşçinin kıdem tazminatına hak kazanabilmesi için; 4857 sayılı kanuna tabi işçilerden olması, mevcut işyerinde en az 1 yıl çalışmış olması, sözleşmenin kıdem tazminatına imkân verir şekilde feshedilmesi gerekir. Ancak belirli süreli iş sözleşmesinde işçi kıdem tazminatına hak kazanamaz.

Ancak Yargıtay, 625 sayılı Kanun gereğince belirli süreli iş sözleşmesiyle çalışan işçinin (öğretmenin), sürenin dolması nedeniyle iş sözleşmesinin sona ermesi durumunda kıdem tazminatı isteyebileceğine karar vermiştir.

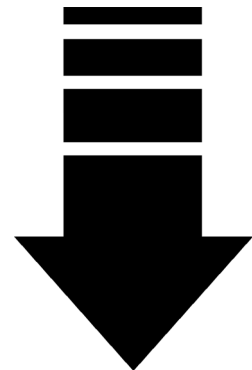
Yargıtay, ilgili karardaki somut olayda işverenin süre sonunda sözleşmeyi yenilemeyeceğini bildirmesini fesih olarak nitelemiş ve bu sonuca varmıştır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.12.1994 tarih ve 768/869 sayılı kararı; *"... Davacı, davalıya ait özel okulda 625 sayılı Yasa uyarınca belirli süreli sözleşmelerle çalışmakta iken, işverenin sözleşmenin bitiminden önce gönderdiği ihtarname ile yeni bir sözleşme yapmayacağını bildirmesi suretiyle işten çıkarılmıştır. Dairemizin yerleşmiş içtihatlarına göre iş akdini yenilemeyeceğini bildiren işveren sözleşmeyi feshetmiş sayılır. Bu durumda kıdem tazminatı ödemekle yükümlü tutulması gerekir. Mahkemenin, sürenin bitimi ile sözleşmenin kendiliğinden sona erdiğine ilişkin görüşü somut olaya ve dairemizin içtihatlarına uygun değildir."* [8]

İşverenin iş akdi feshinin sözleşmeyi sona erdirdiği kabul edildiğinde, ortada bir haklı neden bulunmadığı için, işçi koşulları varsa kıdem tazminatına hak kazanacaktır. Çünkü, iş sözleşmesinin işveren tarafından, İş Kanunu'nun 25/2. maddesi dışında feshedilmesi halinde, feshin haklı veya haksız olmasına bakılmaksızın işçinin kıdem tazminatına hak kazanacağı kabul edilmiştir.

İşçinin ölmesi, Türk Borçlar Kanunu m. 347/1 gereğince iş sözleşmesini kendiliğinden sona erdirir. İşçinin ölmesi nedeniyle belirli süreli iş sözleşmesinin sona ermesi, ölen işçinin kanuni mirasçılarına işverenden kıdem tazminatı isteme hakkı verecektir.

Çünkü, kıdem tazminatına ilişkin 1475 sayılı Kanunun 14. maddesinde işçinin ölmesi, kıdem tazminatına olanak veren bir sona erme nedeni olarak düzenlenmiştir.

ÖNEMLİ

Yine aynı şekilde yukarıda belirtildiği üzere 1475 Sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde ise kadının evlilik nedeniyle iş ahdini 1 yıl içerisinde feshetme imkânı neticesinde kıdem tazminatına hak kazanacağı düzenlenmiş olup, bu doğrultuda kadının evlilik sebebiyle iş ahdini feshi neticesinde de kıdem tazminatına hak kazanacağı sonucu doğacaktır.

Yine 1475 Sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde yer alan düzenleme gereği; emeklilik, yaşlılık veya malullük durumlarının varlığı neticesinde belirli süreli iş sözleşmesinin ahdini neticesinde de kıdem tazminatına hak kazanılabileceği söylenecektir.

1475 Sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde yer alan düzenlemeler gereğince belirli süreli iş sözleşmesinin sona ermesi neticesinde kıdem tazminatına hak kazanılabileceği adına; iş sözleşmesinin en az 1 yıldan uzun süredir devam ediyor olması gerektiğini belirtmekte fayda vardır.

b. İhbar Tazminatı Bakımından Değerlendirme

Kural olarak belirli süreli iş sözleşmelerinde ihbar tazminatına hak kazanılamaz. Ancak belirli süreli iş sözleşmesinde fesih ihbar süresi olmamasının tek bir istisnası vardır.

İşbu istisnai durum Türk Borçlar Kanunu'nun 430. maddesinde;

“Taraflardan her biri, on yıldan uzun süreli hizmet sözleşmesini on yıl geçtikten sonra, altı aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebilir. Fesih, ancak bu süreyi izleyen aybaşında hüküm ifade eder.”

şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Bu hükme göre belirli süreli iş sözleşmesi 10 yılın üzerindeyse 10 yıl geçtikten sonra fesih işlemi yapacak olan taraf diğerine 6 ay önceden fesih ihbar bildiriminde bulunarak süreli fesih yapabilecektir.

Bu durumda, fesheden taraf feshe bağlı tazminat yükümlülüğünden kurtulmuş olacaktır.

Fesih yapacak olan taraf, feshi kanunda belirtilen sürelerle uymadan yaparsa, karşı taraf ihbar tazminatına hak kazanacaktır.

Bu durum, belirli süreli iş sözleşmelerinde ihbar tazminatına hak kazanılamayacağı durumuna istisna teşkil etmektedir.

4. Sonuç

Belirli süreli iş sözleşmeleri, işin belirli süreli olma unsurunu taşıması ve sözleşmenin yazılı olarak yapılması şartlarını taşımaktadır.

Belirli süreli iş sözleşmeleri, fesih bildiriminde bulunulmaksızın sözleşme süresinin sona ermesiyle kendiliğinden sona eren sözleşmeler olup, kıdem ve ihbar tazminatına hak kazanılması ancak istisnai durumlarda mevcut olur.

Belirli süreli iş sözleşmesinin süresinden önce kıdem tazminatına hak kazanacak şekilde her türlü sona ermesinde işçinin kıdem tazminatı talep hakkı doğacaktır.

İhbar tazminatı bakımından ise istisnai bir durum mevcut olup, bu durum dışındaki tarafların ihbar tazminatı talep hakkı bulunmamaktadır.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Merve Hilal Menteş](#)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
2. 4857 Sayılı İş Kanunu
3. 1457 Sayılı İş Kanunu
4. Süzek, Sarper, İş Hukuku, Yenilenmiş 19. Baskı, İstanbul, 2020
5. Seliçi, 1976: 156; Oğuzman, 1955: 36; Altınok Ormanlı, 2011: 112; Göktaş, 2020: 78; Alpagut, 2006: 72
6. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 20.12.2010 Tarihli, 2010/15688 E. 2010/38732 K. Sayılı Kararı
7. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi'nin 09.03.2017 Tarihli 2017/5729 E., 2017/4978 K. Sayılı Kararı
8. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 21.12.1994 Tarihli ve 768/869 Sayılı Kararı

RUSYA'DA FAALİYET GÖSTEREN HIZLI ÖDEMELER SİSTEMİ "SBP" VE TÜRKİYE'DE KULLANIMI

1. Rusya'da faaliyet gösteren "SBP" nedir?

Hızlı Ödeme Sistemi (SBP), Rusya Merkez Bankası ve Ulusal Ödeme Kartı Sistemi (NSPK) tarafından 2019'un başlarında kurulmuştur. SBP, 28 Ocak 2019'da başlatılmıştır. Kitleli ortak bağlantısı 2020'de artmaya başlatılmış ve Aralık 2021 itibarıyla 210 banka bağlanmıştır. "SBP" banka müşterilerine, banka hesabına bağlı olması gereken bir cep telefonu numarası kullanarak farklı bankaların hesapları arasında anında para transferi yapmasına olanak tanımaktadır. Bu servis, "SBP" üyesi bankaların müşterilerine ücret ödmeden telefon numaralarını kullanarak banka kartlarından veya hesaplarından ayda belli miktara kadar anında transfer yapmayı sağlayan bir hizmettir. Ayrıca müşterilere başka bir bankadaki kendi hesaplarından para talep etmelerini ve bunu Rusya bankasındaki bir karta veya hesaba aktarma imkânını tanımaktadır.

2. "SBP" nasıl çalışıyor ve kimler kullanabilir?

SBP'nin kolay bir kullanımı vardır. Hizmete, katılımcı bankaların uygulamasında bir bilgisayar, tablet veya akıllı telefon aracılığıyla erişilebilir. Ancak önce hizmeti kişisel oturumda bağlanması gerekmektedir. "SBP" aracılığıyla para göndermek için alıcının da bu sisteme bağlı olması gerekir. Göndermeden önce bu durum teyit edilmeli, aksi takdirde transfer için bir komisyon tahsil edilebilir. Transfer üç tıklamayla yapılır: alıcının numarasını girme, bankasını seçme ve ödeme miktarını belirtme. Kural olarak, para hemen alıcının kartına aktarılır.

"SBP" ilk iki yıl boyunca sadece bireysel kişiler için çalışmıştır. Bu kişilere telefon numarasıyla diğer bankalardaki hesaplara ve kartlara transfer yapma ve ayrıca QR koduyla mağazalarda alışveriş için ödeme yapma fırsatı verilmiştir. Serbest meslek sahipleri de dahil olmak üzere işletmeler yalnızca ödeme kabul edebilmekteydi. Ocak 2022'den itibaren tüzel kişiler, bireysel girişimciler ve serbest meslek sahipleri, şirketler arasındaki transferler için "SBP"yi kullanabilmeye başladı. Kısa bir süre sonra 2022'de devlet lehine transferler, para cezaları, harçları ödeme olanakları da sunulmuştur. Bu tür işlemler, birey ve kredi kuruluşu için komisyon olmadan gerçekleştirilir.

3. "SBP"nin diğer para transfer sistemlerine göre avantajları ve farkları nedir?

"SBP"yi iç bankacılık sistemlerinden ayıran temel bir özelliği vardır: daha hızlı, basit ve daha kullanışlı olması. Komisyon ödemeye gerek olmaması önemli farklardan biridir. Hizmette hafta sonları ve tatiller için ara yoktur, bu nedenle istenilen zaman para gönderilebilir - anında alıcıya ulaşacaktır. "SBP" aracılığıyla herhangi tasarruf, mevduat veya kart olmak üzere istenilen hesaba para gönderilebilir.

"SBP" ile diğer para transfer sistemlerinin bazı farkları ise şunlardır:

- Kartsız ödeme yapabilme: Günümüzde gerek çevrimiçi alışveriş yaparken, gerek farklı ödemeler yaparken kredi kartına ve onun üzerinde yazılan bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. "SBP" ile ödeme yapılırken plastik karta gerek duyulmamaktadır, bir kez bilgileri mobil uygulamaya girdikten sonra sadece telefonla ödeme yapılabilir.

- Ayrıntıları girmeden ödeme: "SBP" ile ödeme yapılırken, alıcı

nın adı, soyadı, kart veya hesap numarası gibi bilgilere ihtiyaç duyulmamaktadır. Eğer alıcı "SBP" üyesi ise, para transferi için alıcının sadece telefon numarası yeterli olacaktır.

- Satıcı indirimleri: "SBP" ile ödeme yapılırken, dönemsel olarak farklı mağaza ve kuruluşlardan indirim ve kampanya fırsatları sunulmaktadır.

- Hizmet bedelinin ödenmemesi: Bir çok online ödeme ve para transfer sistemleri hizmet için ekstra ücret alırken, "SBP"de hizmet bedeli tamamen ücretsizdir.

4. "SBP" para transferini kolaylaştırmak adına "SBPAY" uygulaması nedir?

Yukarıda belirtildiği üzere, "SBP", müşterinin telefon numarası aracılığıyla aynı veya farklı bankaların hesapları arasında anında transfer yapılmasına olanak tanır. Bunun için hem göndericinin hem de alıcının SBP'ye bağlı olması gerekmektedir. İşlemler günün her saati gerçekleştirilebilmektedir. "SBP" sistemini kullanarak QR kod ile aynı zamanda mağazalarda alışverişte yapılabilir. Elbette, her zaman plastik kart ile de ödeme yapılabilir, fakat bu işlem hep rahat olmuyor. Alışverişin rahat olması adına ödeme noktasında ödeme yapılırken fazladan zaman kaybetmemek için "SBPay" uygulaması kurulmuştur.

"SBPay" uygulaması "SBP" ödemelerini daha kolay şekilde yapılabilmesi için kurulmuştur. SBPay, QR kodu, ödeme bağlantısı veya web sitesi üzerinden ödeme yapmak için kullanılabilen bir cep telefonu uygulamasıdır. Bu uygulamayı, perakende mağazalarında, hizmetler (güzellik salonları, temizlik vb.) ve online mağazalardaki mallar için ödeme yapmak için kullanılabilir. Programın müşteri için kullanımı kolay ve girişimciler için karlıdır: sistem her işlem için düşük bir komisyon yüzdesi sunar.

5. Rusya vatandaşları yurtdışında "SBP" nasıl kullanabilirler?

Merkez Bankası Ulusal Ödeme Sistemi Departmanı Direktörü Alla Bakina yaptığı açıklamada, Rusların artık Özbekistan, Tacikistan ve Belarus da dahil olmak üzere beş ülkeye hızlı ödeme sistemi (SBP) aracılığıyla transfer yapabileceklerini belirtmiştir. Banka, transferin anında ulaşacağını, transfer yapılırken komisyon oranı düşük olacağını ve günde 1 milyon Rus Rublesi'ne kadar para gönderilebileceğini ifade etmiştir.

6. "SBP"nin Türkiye'de aktifleştirme teklifi ve "SBP"nin Türkiye'de çalışması halinde hangi olanaklar sağlanacaktır?

Türkiye'de "SBP" ve Rus kartlarıyla ödeme hizmeti uygulama üzerinden yapılmaya başlandı. Rus turistler artık otellerde ve bazı perakende satış noktalarında plastik kartlarla ödeme yapabileceklerdir. Bu ödeme türlerinin çalıştığı yerlere özel çıkartmalar yerleştirilecektir. Uygulama sayesinde Visa, Mastercard, UnionPay, MIR sistemlerinin plastik kartlarıyla ödeme yapmak mümkündür.

Detaylı Bilgi için;
[Nuşaba Abdullayeva](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. <https://www.banki.ru/news/daytheme/?id=10978070>
2. <https://www.raiffeisen.ru/wiki/sistema-bystryh-platezhey/>
3. <https://www.finansgundem.com/haber/rusyada-yeni-odeme-sistemi-bes-ulkeye-transfer-yapilabilecek/1771838>
4. <https://trends.rbc.ru/trends/industry/6009426c9a7947f067a2365a>

TÜRKİYE'DEKİ BANKA ÇEKLERİ HUKUKİ ANLAMDA ÇEK NİTELİĞİNİ HAİZ MİDİR?

1. Genel Olarak Çek

Çek, Kanun'un öngördüğü belirli şekil şartlarına bağlı, soyut ve kayıtsız şartsız bir bedelin ödenmesi konusunda sadece bankalar üzerine düzenlenebilen bir kıymetli evraktır. Niteliği gereği bir ödeme aracı olan çek, bankalar tarafından bastırılır ve hesap sahibinin muhatap bankadaki hesabından istediği kişi ya da kişilere ödeme yapmasını sağlar. [1]

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 780. maddesine göre çekin zorunlu unsurları şu şekildedir:

1. Çek kelimesi
2. Muayyen bir meblağın kayıtsız şartsız havalesi
3. Muhatabın ticaret unvanı
4. Keşide tarihi
5. Keşidecinin imzası
6. Keşide yeri
7. Ödeme yeri

Bu unsurlar zorunlu olmakla birlikte; çekte açıklık yoksa muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır. Muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer gösterildiği takdirde, çek, ilk gösterilen yerde ödenir. Böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa çek muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenir. Düzenlenme yeri gösterilmemiş olan çek ise düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır. Bu şekilde çek ayakta tutulmaktadır.

Aynı zamanda Çek Kanununa göre, çek defterinin her bir yaprağına; çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası yazılır. Ancak, TTK'deki unsurları taşıması kaydıyla, çekin, bu maddede yer alan koşullara aykırı olması geçerliliğini etkilemez.

Öte yandan Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatap ancak bir banka olabilmektedir, bu kapsamda banka harici diğer bir kişi üzerine düzenlenen çek yalnız havale hükmündedir. Dolayısıyla çek düzenleyebilmek için, çeki düzenleyen muhatap banka ile bir çek anlaşması yapmış olması gerekmektedir. Bununla birlikte mevzuata göre muhatap banka, ancak Türkiye'de kurulup tüzel kişilik kazanmış bir banka

veya Türkiye'de şube açmasına izin verilmiş yabancı bir banka olabilir.

2. Uygulamada Kullanılan Banka Çeklerinin Hukuki Değerlendirmesi

Önemine binaen belirtmek isteriz ki her iki para senedinde de havale ilişkisinin söz konusu olması yönüyle, poliçe ve çek birbirine oldukça benzemektedir. Hatta 6102 sayılı TTK'nın üçüncü kitabında 780-823. maddeleri arasında düzenlenen çekte 818. maddenin yaptığı atıflar çerçevesinde poliçeye ilişkin hükümlerin uygulanması kabul edilmiştir. Bu kapsamda işbu başlık altında öncelikle poliçe ve çek arasındaki farka değinmemiz gerekmektedir. Buna göre;

1- Çek bir ödeme aracıken poliçe ise bir kredi aracıdır.

2- Çekte muhatap banka, çeki kabul etme, ciro etme ve aval verme yetkisine sahip değildir. Poliçede ise muhatabın kabul yetkisi bulunmaktadır, bu kapsamda muhatap ciro edebilmekte ve aval verebilmektedir.

3- Çekte muhatap sadece banka olabilmektedir, poliçede ise böyle bir sınırlama bulunmamaktadır.

4- Çekte sadece kısa ibraz süreleri geçerlidir; ancak bir vade belirlenmemiştir. Çek, görüldüğünde ödenir. Dolayısıyla poliçenin aksine çekte vade yoktur.

5- Çek düzenleyebilmek için, çeki düzenleyen muhatap banka ile bir çek anlaşması yapmış olması ve çek hesabında bir karşılığının bulunması gerekmektedir.

6- Çek hamiline düzenlenebilirken, poliçe hamiline düzenlenememektedir.

Çek ile poliçe arasındaki farklar bu şekilde açıklanmakla birlikte; fiiliyatta banka çeklerinin poliçeye ilişkin özellikleri taşıdığı, bu kapsamda hukuki anlamda çek özelliklerini taşımadıkları görülmektedir.

Örneğin her ne kadar hukuk sistemimizde çekin ödeme aracı olduğu, poliçe gibi bir kredi aracı olmadığı ve vadesiz olarak keşide edilmesi gerektiği düzenleme altına alınmışsa da; Çek Kanunu madde 3 fıkra 8 ile çek hukuku açısından çekin ödeme aracı olduğu ve kredi aracı olmadığına dair kurala aykırı bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre; üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanunu'nun 707'nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır. Ancak çekin ödenmesine ilişkin genel kural Türk Ticaret Kanunu'nun 795. maddesi; "Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. Düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir." şeklinde olup çeklerin vadesiz olarak düzenlendiği bu bakımdan görüldüğü anda ödenmesi gerektiği beklenmesi gereken bir vade tarihinin bulunmadığı hususları açıkça düzenleme altına alınmıştır.

İlgili maddelerden de görüleceği üzere; Çek Kanunu m. 3/8 ile TTK m. 795'te belirtilen çekte vadenin olmaması ve görüldüğünde ödeneceği ilkesi değiştirilmiş, ileri tarihli (vadeli) çek müessesesi getirilerek uygulamada çekin kredi aracı olarak kullanılmasına zemin hazırlanmıştır. Bu kapsamda ülkemizde çek artık bir ödeme aracı olmayıp, çekin bu sıfatının kredi aracı olarak değiştiği görülmektedir. Üstelik getirilen bu müessese ile çekin vadesiz olması özelliği de devre dışı bırakılmış ve çek poliçeye bir adım daha yaklaştırılmıştır.

Gerçekten de hukuki anlamda çekin diğer senetlerden en önemli farkı ödeme aracı olması vade içermemesi olup; bunun nedeni ise, çekin sadece bankalar tarafından basımı mümkün olan ve çek hesabı sahibinin istediği kişilere ödeme yapmasına olanak sağlayan, görüldüğünde ödenen bir kambyo senedi olmasından kaynaklanmaktadır. [2]

Yine dünya çapında çek hukukuna yönelik olarak iki farklı sistem bulunmakta olup bunlar: Anglo-Sakson sistemi ve Kara Avrupa sistemidir. Bu iki sistem arasındaki temel fark ise ileri tarihli çekler konusunda ortaya çıkmaktadır. İleri tarihli çek müessesesi gerçekte düzenlendiği günden daha ileri bir tarih taşıyan, gerçeğe aykırı keşide tarihli çekleri ifade etmektedir.

Kara Avrupa sisteminde ileri tarihli çekin düzenlenme tarihinden önce ibraz edilmesi durumunda, çek hesabındaki miktarın ödenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu sayede çekin temel özelliği olan vadesiz olması gerekliliği korunmuş ve çekin ödeme aracı olarak kullanılması sağlanmıştır. Anglo-Sakson sisteminde ise ileri tarihli çekin, düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi halinde muhatap banka tarafından reddedileceği kabul edilmektedir. Bu sistemde çek, daha çok poliçe gibi ele alınmaktadır. [3]

Türk Hukuk sistemi de Kara Avrupa sisteminin içinde bulunmakta olup buna paralel olacak şekilde; TTK'nun kıymetli evrak hukukuna ilişkin sistemi, kredi aracı olarak 'bono ve poliçe', ödeme aracı olarak da 'çek' üzerine kurulmuştur. Nitekim açıklandığı üzere Avrupa ülkelerinde de çek, amacına uygun bir şekilde vadesiz olarak ödeme aracı niteliğinde kullanılmaktadır.

Buna karşın, Türk hukuk sisteminde 'ileri tarihli çek'; çekin kredi aracı olarak da kullanabilmesine olanak tanınması düşüncesiyle, istisna kapsamı içinde zımnen

düzenlenmiş ve uygulamada geniş bir alanda kullanılmaya başlamıştır. Bu kapsamda ileri tarihli çek, Türkiye uygulamasında, bono ve poliçe yerine geçerek ödeme aracı vasfını yitirmiş, kredi aracına dönüşmüştür. Bunun sonucu olarak, ileri tarihli çek hem çek sistemini alt-üst etmiş, hem de kredi aracı olan bono ve poliçenin işlevsiz kalmasına yol açmıştır.

Bu kapsamda ileri tarihli çek, bir yandan 'ödeme aracı dairesinde' normal çeklere nazaran baskın bir görünüme kavuşarak 'normal çekleri', diğer yandan da 'kredi aracı dairesini' işgal ederek, 'bono ve poliçeyi' piyasanın dışına itmiştir. [4]

Nitekim T.C. Merkez Bankası da 07.07.1997 tarih ve 87443 sayılı yazısında "Bilindiği gibi çek bir kredi aracı değil, görüldüğünde ödenecek bir ödeme aracı olduğundan, dövizli natk çeklerin iştirâ edilmeleri (temlik cirosu ile devrolunmaları) bir kredi mahiyetinde değildir." şeklinde görüş açıkladıktan kısa bir süre sonra görüşünü değiştirmiş ve 20.08.1997 tarih ve 103011 sayılı yazısında çeklerin iştirâ ya da iskonto edilmesi halinde Türk Lirası kredi açılması olduğu görüşüne varmıştır.

Gerçekten de poliçe ve bonolar gibi, çeklerin de belli bir süre sonunda ibraz edilmek şartıyla iskonto ve iştirâ edilerek bedellerinin hamillerine ödenmesi Bankalar Kanunu'na göre bir kredi işlemi olarak kabul görmektedir. [5]

Buna paralel olarak 03.02.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6273 sayılı Kanun ile birlikte 5941 sayılı Çek Kanunu değişikliğe uğramış ve bu değişiklik ile getirilen geçici 3. maddenin 5. fıkrası kapsamında ileri tarihli çekin, düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazının, 31.12.2017 tarihine kadar geçersiz olacağı belirtilmiştir.

Daha sonra bu tarih dört defa uzatılmış ve en son olarak 27.12.2023 tarihli ve 7491 sayılı Kanunun 65 inci maddesi ile 31.12.2025 tarihine kadar ileri tarihli çekin düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilemeyeceği düzenleme altına alınmıştır.

Böylece, çekin uluslararası alanda Kara Avrupa sisteminde kabul gören ödeme aracı niteliği kaldırılmış, çek tamamen "kredi aracına" dönüştürülmüş ve bu bakımdan Türk Hukuku Kara Avrupa sisteminde bulunmasına rağmen uygulamada Anglo Sakson sistemi ile paralel hale gelmiştir.

Nitekim Sayıştay Temyiz Kurulu'nun 36917/36897 sayılı 02.04.2013 tarihli kararında da;

"Hukuken mümkün olmamakla birlikte, uygulamada çeklere keşide tarihi olarak içinde bulunulan tarih değil de ilgili yazılı tutarın ödenmesi düşünülen tarih atılarak, düzenleme yapılmaktadır. Böylece çek, TTK'da belirtilen şeklin dışında yani ileri bir tarih atılarak, ödeme aracı yerine kredi aracı gibi kullanılmaktadır. Kurumun nakit sıkıntısı içinde bulunması nedeniyle katlanılan maliyetin, hiç ödeme yapılmaması nedeniyle oluşacak maliyetten daha düşük olması ve proje kapsamında yüklenici hak edişleri karşılığı verilen çeklerin vadelerinin uzatılmasının kısa süreli borçlanma gibi algılanması gerektiğinden, dilekçi iddialarının kabulü ile 1575 sayılı ilamın 16'ncı maddesiyle toplam 2.742.473,00 YTL'ye tazmin hükmünün KALDIRILMASINA" [6]

şeklinde hüküm kurularak çekin ödeme aracı yerine kredi aracı gibi kullanıldığı hususu açıkça yargı nezdinde kabul edilmiştir.

Sonuç olarak çek, hukuken bir ödeme aracı olmasına rağmen ülkemizde, Avrupa ülkelerindeki durumunun aksine "kredi aracı" olarak kullanılmaya başlanmış olup uygulamada halen daha bu şekilde kullanılmaya devam edilmektedir.

Öte yandan açıklamış olduğumuz hukuki düzenlemeler gereğince, normalde çek keşide edebilmek için çek hesabında bir karşılığın bulunması gerekirken, ülkemizde "karşılıksız çek" olgusuna da sıklıkla rastlanmaktadır. Bu açıdan da ülkemizde banka çekleri, çeklerin hukuken haiz olması gereken özellikleri sağlamamakta ve uygulamada adeta poliçe gibi işlem görmektedir. Bu noktada önemle belirtmek isteriz ki yukarıda detaylıca izah etmiş olduğumuz ileri tarihli çek müessesesi karşılıksız çek olaylarının artmasının en önemli nedenini oluşturmaktadır.

Karşılıksız çek keşide etmeye ilişkin olarak 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinde;

"Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur."

Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması halinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Yargılama sırasında da re'sen mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, çek hesabı gerçek veya tüzel kişi, bu tüzel kişi adına çek keşide edenler ve karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda ayrıca yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında uygulanır.” düzenlemesi yer almaktadır.

Bu kapsamda 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5/1. maddesinde düzenlenen "çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme" suçunun maddi unsurları;

- 1- Suça konu çekin, 6102 sayılı TTK'de öngörülen zorunlu unsurları taşıması,
- 2- Çekin yetkili hamil tarafından, kanuni ibraz süresi içinde muhatap bankaya ibraz edilmiş olması,
- 3- Kanunda yazılı usule uygun şekilde ibraz edilen çek üzerinde banka tarafından "karşılıksızdır" işleminin yapılmasına fail tarafından sebebiyet verilmiş olmasıdır.

Ancak yukarıda da detaylıca izah edilmiş olduğu üzere; Çek Kanunu madde 3/8 gereğince üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanunu'nun 707'nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.

Bu kapsamda ibraz, çekte belirtilen tarih (düzenleme tarihi/vade) gelme bile yapılabilecek banka hesapta para varsa ödeme yapacaktır. Fakat hesapta para olmaması halinde kanun üzerinde yazılı olan ibraz süresinin beklenmesi ve bu tarihe göre ibraz yapılması ile karşılıksız işleminin yapılabileceğini belirtmiştir.

Bu anlamda karşılığı olmayan ileri düzenleme tarihli çeklerde, karşılıksızdır işlemi yapılamadığı gibi bu tarihe kadar hukuki takip de yapılamayacaktır. [7]

3. Sonuç

Açıklanan sebepler kapsamında hukuken poliçe ve çek arasındaki farklardan; çekin bir ödeme aracıyken poliçenin kredi aracı olması, çekin poliçenin aksine vadesiz olması ve çek hesabında bir karşılığının bulunmasının gerekmesi farkları 5941 sayılı Çek Kanunu ile bertaraf edilmiş olup; uygulamada Anglo Sakson Hukuk Sistemi'ne yaklaşılmış ve çekin poliçe gibi işlem görmesine yol açılmıştır.

Gerçekten de; ülkemizde banka çekleri kredi aracı olarak kullanılabilmekte, vadeli olarak keşide edilebilmekte ve karşılıksız bırakılabilmekte olup bu açıdan çekin hukuki özelliklerini değil poliçenin özelliklerini taşımaktadır.

Sonuç itibarıyla; ülkemizde çekin, hukuken Kıta Avrupası Hukuk Sistemi'nin kurallarını taşımakla birlikte uygulamada Anglo Sakson Hukuk Sistemi'nin kurallarına göre işlem görmesi gibi çelişkili bir durum ortaya çıkmış olup Türkiye'deki banka çeklerinin hukuki anlamda çek olmadığı aksine poliçenin özelliklerini taşıdığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Beyza Nur Gökse](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Tuna, Ergun/ Göç Gürbüz, Diğdem: Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, Ankara 2018, s. 268
2. Soydemir, Muzaffer, "Çekte Vade Sorunu", İstanbul Ticaret Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, sf 14.
3. Kendigelen, s. 14-15.
4. Ünal Tekinalp, Öneri, s. 925; Tekinalp, ., s. 46-47., Soydemir, Muzaffer, "Çekte Vade Sorunu", İstanbul Ticaret Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, sf 38.
5. Prof. Dr. Seza Reisoğlu, "Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek", Eylül, 1998, shf.107-108
6. Sayıştay Temyiz Kurulu'nun 36917/36897 sayılı 02.04.2013 tarihli kararı
7. Özülkü, Hacı Osman, "5941 sayılı Çek Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Karşılıksız Çek", Yüksek Lisans Tezi, sf. 44-45

İBRAZ, ÇEKTE BELİRTİLEN TARİH (DÜZENLEME TARİHİ/VADE) GELMESE BİLE YAPILABİLECEK BANKA HESAPTA PARA VARSA ÖDEME YAPACAKTIR. FAKAT HESAPTA PARA OLMAMASI HALİNDE KANUN ÜZERİNDE YAZILI OLAN İBRAZ SÜRESİNİN BEKLENMESİ VE BU TARİHE GÖRE İBRAZ YAPILMASI İLE KARŞILIKSIZ İŞLEMİNİN YAPILABİLECEĞİNİ BELİRTMİŞTİR.

ÇOCUK KORUMA KANUNU KAPSAMINDAKİ DANIŞMANLIK TEDBİRİ KAVRAMI

1. Giriş

Çocuk hak ve özgürlükleri insan hakları kavramının ayrılmaz bir parçasıdır. Çocukların gelişimleri ve ihtiyaçlarının farklılığı ve mevcut durumda yaşanan sorunlar çocuklara özgü düzenleme yapma zorunluluğunu doğurmuştur.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK) erken yaşta ergin olursa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak kabul edilmiş ve çocukluk kavramının kapsamı geniş biçimde belirlenmiştir.

Çocuklara yönelik adalet sisteminde, çocuğun iyileştirilmesi, çocuğun gelişimini devam ettirilmesi ön plana alınmalıdır ve suça sürüklenen çocuklara gösterilecek tepki, hem çocuğun içinde bulunduğu koşullarla hem de eylemi ile orantılı olmalıdır.

Bu kapsamda ÇKK'nin amaç başlıklı birinci maddesinde; korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amaç olarak belirtilmiştir.

Yine aynı Kanun'un beşinci maddesinde, koruyucu ve destekleyici tedbirler düzenlenmiş olup Koruyucu ve destekleyici tedbirler; çocuğun, öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler olarak tanımlanmıştır.

2. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

Suçta sürüklenen, korunma ihtiyacı olan (mağdur çocuklar dahil) çocuk hakkında; öncelikle içinde bulunduğu özel durumlar ve gereksinimleri dikkate alınarak, ailesinin yanında desteklenmesi, ailesinin yanında kalmasının çocuğun yararına olmadığı durumlarda ise en son çare olarak kurum bakımına alınmasına yönelik tedbirler, koruyucu ve destekleyici tedbirlerdir.

Çocuğun gereksinim duyduğu hizmetlerin aile çevresinden ayrılmadan verildiği tedbirler, destekleyici tedbirler olup amacı çocuğun bulunduğu ortam içinde iyileştirilmesidir.

Bu tedbirler; çocuğun içinde bulunduğu ortamın iyileştirilmesine yönelik, danışmanlık, sağlık ve eğitim tedbirlerini kapsamaktadır.

Destek hizmetlerine karşın çocuğun aile yanında kalmasının yararına olmadığı durumlarda uygulanacak tedbirler ise koruyucu tedbirlerdir. Koruyucu tedbirler çocuğun geçici veya sürekli olarak yatılı bir kuruma, koruyucu aile yanına ya da kurum bakımına alınmasına ilişkin tedbirlerdir.

3. Danışmanlık Tedbiri

Öncelikle tedbir kararını verebilecek makamlardan bahsedilecek olunursa; "bir çocuğun korunma ihtiyacı içerisinde olup olmadığının ve uygulanacak tedbirin tespiti-

tinin yetkisi mahkemeye aittir." (ÇKK md.7; SHÇEK Kanunu m. 22)

"Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, cumhuriyet savcısı veya çocuğun anası, babası, vasisi ve bakımından sorumlu olan kimseler mahkemeden çocuğun korunma ihtiyacının tespitini ve tedbir uygulanmasını talep edebileceği gibi mahkeme re'sen de bu incelemeyi başlatabilir." (ÇKK m.7)

Ayrıca, "ceza sırasında çocukla ilgili inceleme yapmakla görevlendirilmiş olan bilirkişi de, gerekli görmesi halinde mahkemeden çocuk hakkında bir tedbir uygulanmasını talep edebilir." (CMK m. 66.3)

Danışmanlık Tedbiri; Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuk hakkında mahkeme ya da hâkim tarafından verilen koruyucu ve destekleyici tedbir türlerinden biridir.

Çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu ve bakımından sorumlu olan kimseleri desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanmaktadır.

Bazı sorun alanlarında tek başına riski azaltıcı bir müdahale olarak bazılarında ise, diğer tedbirlerin uygulanmasından önce veya diğer tedbirlerle birlikte, o tedbirlere destek vermek amacıyla uygulanır.

Danışmanlık Tedbirinin kapsamı, 25.10.2008 tarihinde resmî gazetede yayımlanan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ'de;

"a) Çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu ve bakımından sorumlu olan kimseleri desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır.

b) Bazı sorun alanlarında tek başına riski azaltıcı bir müdahale olarak bazılarında ise, diğer tedbirlerin uygulanmasından önce veya diğer tedbirlerle birlikte, o tedbirlere destek vermek amacıyla uygulanır.

c) *Danışmanlık tedbirlerinin kapsamı, çocukların bedensel, zihinsel, psiko-sosyal, duygusal gelişimini desteklemek, okul, aile ve sosyal çevresi ile uyumunu güçlendirmek ve yeteneklerine uygun bir meslek sahibi olarak hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla okul başarısızlığı, okuma yazma bilmeme, okul devamsızlığı, gibi eğitim sorunlarının çözümüne yönelik faaliyetler ve okul başarısını artırma; madde kullanımı, davranış bozukluğu, cinsel istismar, ergenlik sorunları, öfke kontrolü, sosyal beceri sorunu, aile içi iletişim problemleri, ailede parçalanma, ailede çocuğun değeri konusunda yeterli duyarlılığın olmaması, ailenin göçe bağlı sorunları, gibi konularda korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuğu, aileyi ve çocuğun bakımından ve eğitiminden sorumlu kişileri bir arada sistematik bir şekilde ele alan, suç ve mağduriyetin tekrarlanmasını engellemek üzere riskleri ve koruyucu önlemleri değerlendiren ve normal gelişimi destekleyen, müdahale eden, psiko-sosyal ve eğitsel destek hizmetleri olarak uygulanır.*

ç) *İhtiyaç duyulan danışmanlığın içeriği, sosyal inceleme raporunda belirtilir. Sosyal inceleme raporu, bu tedbire ihtiyacı ortaya koyan sorun veya durumun gerektirdiği uzmanlığı tarif edici ve bu tedbire ilişkin önerileri açıklayıcı nitelikte düzenlenmelidir.”*

şeklinde ifade edilmiştir. [1]

4. Danışmanlık Tedbir Kararının Uygulanması

Yukarıda belirtilen yetkili makam tarafından verilen kararın yerine getirilmesi hususunda ise; danışmanlık tedbirini uygulamakla görevli kişi, kurum ve kuruluşlar, mahkeme veya hakim tarafından verilen kararın kendilerine bildirildiği veya tebliğ edildiği tarihten itibaren derhal başlamakla yükümlüdür.

Danışmanlık tedbiri, ailenin kararlara katılımını sağlamaya elverişli olacak şekilde, diğer tedbir kararlarını ya da denetim altına alma kararını izleyen görevliler ile iş birliği içerisinde yerine getirilir.

Danışmanlık tedbiri kararını yerine getirmekle görevli danışman, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbir kararının yerine getirilmesinde hazırlanacak uygulama plânına esas olmak üzere;

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 22. maddesinde belirtilen bilgi

edinme ilkelerine uymak şartıyla sosyal inceleme raporundan yararlanır.

Danışmanlık tedbiri, hizmetin niteliğine göre haftalık ya da on beş günlük periyotlarla uygulanmalı, en az sekiz seans yapılmalıdır. Bu süre sonunda tedbirin devamı konusunda karar verilmelidir. [2]

Danışmanlık hizmeti yerine getirilirken,

Çocuk, aile, bakmakla yükümlü kişi veya kişiler ile ilgili bilgiler ve dosya bilgileri toplanarak incelenir.

Çocuk, aile, bakmakla yükümlü kişi veya kişiler ile tanışılır. Danışman, görev ve sorumlulukları hakkında çocuğu, aileyi, bakmakla yükümlü kişi veya kişileri bilgilendirir.

Sorunun tarafları olabilecek aile, öğretmen, idareci ve bunun gibi kimselerle görüşülerek problemin sınırları belirlenir.

Çocuğa ve aileye mahkeme kararı ve yükümlülüklerinin tanıtımı, uymama halinde ve devamının kesilmesinde sonuçları ile aileye çocuğuyla ilgili sorumlulukları anlatılır.

Danışmanlık hizmeti ile ilgili bir uygulama planı hazırlanır. Çocuğun ailesinin yanında yaşadığı durumlarda çocuk ve aile sürece birlikte dahil edilir, ilgili kişilerle de görüşme sağlanır.

Çocuğun ailesinin yanında yaşamadığı ve ailesinden uzak olduğu durumlarda ailenin sürecin gelişiminden ve üstüne düşen görevlerden haberdar edilmesi için gerekli önlemler alınarak danışmanlık hizmeti başlatılır.

Çocukla haftada en az bir kez, aileyle en az iki haftada bir kez gerçekleştirilecek görüşmeler planlanır ve bu plan doğrultusunda takip edilir. Ayrıca duruma göre öğretmen ya da ilgili kişilerle de görüşme sağlanır.

Danışmanlık tedbirinin uygulama sürecinin değerlendirilmesinde kullanılacak izleme kriterleri, bu hizmeti sunacak danışman tarafından belirlenerek uygulama planında gösterilir.

Uygulama planı doğrultusunda üçer aylık periyotlarla sürecin değerlendirmesi ve varsa tedbirin değiştirilmesine ilişkin öneriyi de içeren rapor; Yönetmeliğin 18. maddesinde belirtilen usule göre mahkeme veya çocuk hâkimi

tarafından, incelettirilmek üzere mahkemeye ulaştırılır.

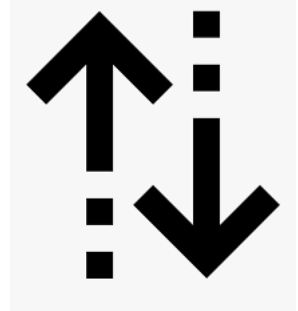
5. Sonuç

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda, korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suça sürüklenen çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlere hükmedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Koruyucu ve destekleyici tedbirlerden bir tanesi de danışmanlık tedbiri olup, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik bir tedbirdir.

İşbu tedbir hakkında Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ 25.10.2008 tarihinde resmî gazetede yayımlanmıştır.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Umut Alperen Öztürk](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. 25.10.2008 Tarihinde Resmî Gazetede Yayımlanan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ

2. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Danışmanlık Tedbiri Uygulamaları El Kitabı sf.12

AYM, İZİNSİZ BİLDİRİ DAĞITAN, AFİŞ ASAN ÖĞRENCİLERE DİSİPLİN CEZASI GETİREN YÖK KANUNU MADDESİNİ İPTAL ETTİ

Anayasa Mahkemesi, üniversitelerde bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmaya ve izin almadan toplantı düzenlemeye disiplin cezası getiren YÖK Kanunu'nun ilgili maddesini iptal etti. AYM, CHP'nin 2 Şubat 2023 tarihinde yaptığı başvuru üzerine 7437 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un bazı maddelerinin iptal talebini 22 Şubat 2024 tarihinde görüştü. Buna göre, YÖK Kanunu'nun 54'üncü maddesinde kınama disiplin cezasını gerektiren haller arasında sayılan "Yükseköğretim kurumu içinde izinsiz olarak bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmak" hükmü Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildi. AYM'nin kararının gerekçesi 19/04/2024 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlandı.

Kararın gerekçesinde, ifade özgürlüğünü sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olmasının yeterli olmadığı, yasal kuralların keyfilğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerektiğine işaret edildi.

Düşüncenin, henüz ifade edilmeden önceden izne bağlanması, denetlenmesi veya tümünden yasaklanmasının, idarenin denetiminden geçirilmeksizin, izni alınmaksızın açıklanan düşüncelerin yaptırıma tabi tutulması suretiyle kategorik olarak engellenmesinin, ifade özgürlüğüne yönelik ağır sınırlama örnekleri olduğu vurgulandı. Bu tür sınırlamaların, kişi ve grupların düşüncelerini açıklamadan önce sıkı bir otosansüre tabi tutmaları sonucunu doğurduğu belirtilen kararda, şöyle denildi:

"Kişilerin dikkat çekme, kamuoyu oluşturma gibi amaçlarla bildiri dağıtma, afiş veya pankart asma benzeri eylemleri tercih etmelerinin, bu tür yöntemlerin daha az külfetle daha çarpıcı biçimde geniş kitlelere ulaşmalarına imkân tanınması bakımından önemli olduğu şüphesizdir. Bu tür materyallerin asılmasına, dağıtılmasına şekli veya maddi anlamda herhangi bir sınır öngörülmezsizin izin şartı getirilerek bu hususun disiplin yaptırımına bağlanması ifade özgürlüğünün kategorik olarak sınırlandırılması sonucunu doğurur niteliktedir."

Bu tür eylemlerin doğurabileceği zararların önüne geçmenin daha uygun ve hafif yöntemlerle sağlanmasının mümkün olduğuna işaret edilen kararda, "Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarında ifade özgürlüğünün kullanılmasının, Anayasa'da öngörülen güvencelerine uygun şekilde kolaylaştırılması yerine, alanının oldukça dar bir çerçeveye sıkıştırılmasına neden olan kuralın, demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya hizmet etmediği açıktır" denildi. Kararda, bu yaptırımın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı vurgulandı. Yine söz konusu yasada bir haftadan bir aya kadar okuldan uzaklaştırmayı gerektiren "Yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek" yaptırımı da Anayasa'ya aykırı bulundu. Kararda, bu kuralın yükseköğretim öğrencilerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını sınırlandırdığı vurgulandı.

Kararda, "Bu itibarla Anayasa'nın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından özel olarak öngördüğü güvenciyi dikkate almayan kuralın Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen, sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil ettiği sonucuna varılmıştır" denildi. Ayrıca söz konusu yasada yine "suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüte üye olmamakla birlikte, örgüt adına faaliyette bulunmak veya örgüte yardım etmek" eylemi üniversiteden atılma nedeni olarak sayılmıştı. Yüksek Mahkeme, bu düzenlemeyi de iptal ederken gerekçesinde, kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadan idari bir kararla, bu eylemden dolayı öğrencilerin üniversitelerden atılamayacağını vurgulandı. Gerekçede, şu değerlendirme yer aldı:

"Nitekim suç ve cezayı düzenleyen hükümlere aykırı bir fiili tespit etmek, suç işlendiğini tespit etmek ve faili suçlu saymak anlamını taşımaktadır.

Dolayısıyla yükseköğretim kurumundan çıkarma şeklindeki sınırlama tek başına Anayasa'nın 38. maddesi kapsamında bir ceza olarak nitelendirilemeyecekse de bu tedbirin henüz kişi hakkında suç işlediğine dair kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmaksızın kişinin o suça ilişkin eyleminin tespit edilerek uygulanmasının masumiyet karinesine aykırılık teşkil edeceği kanaatine varılmıştır."

İptal hükmü kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak 9 ay sonra yürürlüğe girecek.

Kaynak: AYM'nin 22/2/2024 tarihli 2023/78 Esas, 2024/55 Karar Numaralı kararı (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/04/20240419-4.pdf>)

GAYRİMENKUL YATIRIMI YOLUYLA TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI (2024)

1. Giriş

Türk vatandaşlarının kazanılması hususu zaman bakımından iki şekilde gerçekleşebilmektedir. İlk olarak Türk vatandaşlığı doğum anında kazanıla bilinir. Soy bağı ile kazanılan vatandaşlık, çocuğun doğumu anında soy bağı ile bağlı bulunduğu Türk vatandaşı ana veya babanın vatandaşlığını kazanmasını ifade eder.

İkinci ihtimal ise Türk vatandaşlığının sonradan kazanılmasıdır. Bunun birden çok yolu vardır. Örneğin yetkili makamın kararıyla genel yoldan Türk vatandaşlığı kazanıla bilinir. Bir diğer ihtimal evlat edinilme yoludur.

Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 17 uyarınca Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, evlat edinilme kararı tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.

Diğer bir ihtimal Türk vatandaşlığının evlenme yolu ile kazanılmasıdır. Belirtmek gerekir ki, salt olarak bir Türk vatandaşı ile evlenmek kişiye vatandaşlık kazandırmayacaktır. Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 17 uyarınca bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvurunun olumlu sonuçlanması halinde vatandaşlık kazanılır.

Verilen örneklerle sınırlı olmayacak şekilde Türk vatandaşlığının kazanıla bilineceği bazı istisnai haller de kanunda düzenlenmiştir. Makalemizin de konusunu oluşturan yatırım yoluyla Türk vatandaşlığının

kazanılmasına ilişkin düzenleme bu hallerdendir. TVK madde 12, Türk vatandaşlığının istisnai yolla kazanılmasını düzenlemektedir.

2. TVK Madde 12 (Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında İstisnai Haller)

TVK madde 12 uyarınca, belirtilen gruplardaki kişilerin Türk vatandaşlığını istisnai yolla kazanabilmeleri için tek şart “millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması” şartıdır. Maddede belirtilen gruplarda yer alan kişiler, bu tür bir hali taşıyorlarsa, Cumhurbaşkanı kararı ile istisnai olarak Türk vatandaşlığını kolayca kazanabilmektedirler [1].

Türk vatandaşlığını istisnai yolla kazanabilecek olan kişiler, kanunda 4 grup halinde belirtilmiştir:

a) Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.

b) (Ek: 28.7.2016-6735/27 md.) 4.4.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.

c) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

d) Göçmen olarak kabul edilen kişiler. Hukukumuzda hükmün açıklanmasının geri bırakılması.

Makalemizin konusunu oluşturan Türk vatandaşlığının gayrimenkul yatırımı yolu ile kazanılması hususu madde 12-1(b) kapsamındadır. İlgili hükümde görüldüğü üzere 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na atıf yapılmıştır.

3. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Madde 31

Bahsi geçen hükümde esasen düzenlenen unsur kısa dönem ikamet iznidir. Fakat belirttiğimiz gibi TVK madde 12 uyarınca “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası

Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar” Türk vatandaşlığını istisnai olarak kazanabileceğinden, YUKK madde 31 kapsamında ikamet izni alabilecek kişiler Türk vatandaşlığını istisnai olarak kazanabilecektir.

YUKK’nin 31. Maddesinin “j” fıkrası “Türkiye’de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğuna” ikamet izni verilebileceğini düzenlemiştir.

Dolayısıyla hüküm uyarınca Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu YUKK madde 31 kapsamında kısa dönem ikamet izni alabilecek, daha sonra da TVK madde 12 uyarınca istisnai olarak Türk vatandaşlığını kazanabilecektir.

Belirtmek gerekir ki, YUKK madde 31’de belirtilen şartların sağlanması kişiye direkt olarak ikamet izni sağlamayacaktır. YUKK madde 31/f.1, açıkça “...verilebilir” demek suretiyle ikamet izni verilmesi konusunda yetkili makamın takdir yetkisi vurgulanmıştır.

4. Yatırım Unsuru

Belirttiğimiz üzere, gayrimenkul yatırımı yoluyla Türk vatandaşlığı kazanılmasında ilk adım olan YUKK madde 31 uyarınca ikamet izni alınması hususu belirlenen koşullarda yatırım yapma şartına bağlanmıştır.

YUKK madde 31 “Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğuna” demektedir.

Hüküm lafzı açık şekilde yatırımın kapsamı ve tutarının Cumhurbaşkanınca belirleneceğine vurgu yapmıştır. İşbu kapsam ve tutar Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik madde 20’de “Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması, başvuru için gerekli belgeler ve yapılacak işlemler” başlığı altında düzenlenmektedir.

Yönetmeliğin 20.maddesi uyarınca yatırım birden çok şekilde gerçekleştirile bilinecektir. İşbu maddede belirtilen yatırım koşullarından birini sağlayan kişi istisnai yolla Türk vatandaşlığını kazanması adına yatırım koşulunu gerçekleştirmiş olacaktır. Hükümde çeşitli yatırım yöntemleri düzenlenmiştir. Örneğin,

En az 500.000 Amerikan doları veya karşılığı döviz tutarında sabit sermaye yatırım yapmak,

En az 50 kişilik istihdam oluşturmak,

En az 500.000 Amerikan doları veya karşılığı döviz tutarında mevduatı üç yıl tutma şartıyla Türkiye’de faaliyet gösteren bankalara yatırmak,

En az 500.000 Amerikan doları veya karşılığı döviz tutarında gayrimenkul yatırım fonu katılma payı veya girişim sermayesi yatırım fonu katılma payını en az üç yıl elinde tutma şartıyla satın almak,

bunlardan bazılarıdır.

Görüldüğü üzere kanunda belirtilen yatırım seçenekleri birbirinden farklı niteliklere haiz olup, meblağ ve koşullar hangi fıkradaki yatırımın gerçekleştirileceğine göre farklılık gösterebilmektedir.

5. Gayrimenkul Yatırımı

Yukarıda sayılan yatırım yöntemlerinden birinin gerçekleştirilmesi ile YUKK madde 31 adına yatırım koşulunu gerçekleştirmiş olacaktır. Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik madde 20’de sayılan yatırım yöntemleri yukarıda saydıklarımızla sınırlı değildir.

Uygulamada özellikle karşımıza çıkan ve makalemizin ana konusu oluşturan yatırım yolu Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik madde 20/2-b’de düzenlenen gayrimenkul yatırımı yoludur.

İşbu hüküm uyarınca “En az 400.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında ki kat mülkiyeti veya kat irtifakı kurulmuş ya da üzerinde yapı bulunan arsa vasıflı taşınmazı tapu kayıtlarına üç yıl satılmasa şerhi koyulmak şartıyla satın aldığı veya kat mülkiyeti ya da kat irtifakı kurulmuş, en az 400.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarı peşin olarak yatırılan ve tapu siciline üç yıl süreyle devir ve terkin yapılmayacağı taahhüdü şerh edilmek şartıyla noterde düzenlenmiş sözleşme ile taşınmazın satışının vaat edildiği Çevre,

Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nca tespit edilen” kişiler de bakanlığın tespiti üzerine Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması için yatırım koşulunu gerçekleştirmiş olacaktır.

Belirtmemiz gerekir ki kanunda düzenlenen yatırım yöntemlerinin miktarları dönem dönem değiştirilmektedir.

Gayrimenkul yatırımını düzenleyen yönetmelik madde 20/2-b de bu doğrultuda 6 Ocak 2022 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklik ile yatırım için belirlenen alt sınır 400.000 Amerikan doları olarak revize edilmiştir.

19.04.2024 tarihi itibarıyla ilgili madde bakımından 400.000 Amerikan doları olarak belirlenen meblağ geçerliliğini sürdürmektedir. Yine de bu meblağın dönem dönem değişikliğe uğradığını unutmamak gerekir.

6. Gayrimenkul Yatırım Koşulunun Sağlanması İçin Önemli Hususlar

6.1. Gayrimenkulun Niteliği

Belirttiğimiz hüküm uyarınca yapılması gereken gayrimenkul yatırımı 6 Ocak 2022 itibarıyla 400.000 Amerikan dolarıdır. Dolayısıyla ilk koşul gayrimenkul yatırımının 400.000 Amerikan dolarını geçmesidir. Bu meblağ bir veya birden fazla taşınmaz alımı ile sağlanabilir.

Bu değer üstünde bir veya birden fazla taşınmazın satın alınması ile ilk koşul gerçekleşmiş olacaktır. Aynı doğrultuda, belirtilen tutarın üzerinde irtifak hakkı veya kat mülkiyeti devralınması yoluyla da bu koşul sağlanabilir. Dolayısıyla yatırım yapılacak gayrimenkulün niteliği önem arz etmektedir.

Serbest piyasa ekonomisi uyarınca taşınmazların değeri tam olarak bilinmemekte ve bu değerlerde çok hızlı değişimler meydana gelebilmektedir.

Kanunda belirlenen asgari değer 400.000 Amerikan doları olduğundan, bu değer altında bir değerde gayrimenkul yatırımı yapılması işbu koşulun sağlanamaması sonucunu doğuracaktır. Dolayısıyla taşınmazın değerinin objektif olarak belirlenmesi önemlidir. Bu da bir değerlendirme raporunun düzenlenmesi ile mümkün olabilecektir.

6.1.1 Değerleme Raporu (01.03.2024 Değişikliği)

Taşınmazın değerinin belirlenmesi bakımından değerlendirme raporu önem arz etmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na bağlı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (TKGM) tarafından yayımlanan 15.02.2019 tarih 2019/1 sayılı genelge ile yabancı uyruklu kişilere artık sadece vatandaşlık başvurusunda değil, aynı zamanda alıcı veya satıcı olarak taraf oldukları tüm satış işlemlerinde de ‘Gayrimenkul Değerleme Raporu’ alınması zorunluluğu getirilmiştir.

Değerleme raporunun başvuru tarihinden en fazla üç ay öncesine ait olması önem arz edecektir. Sonuç olarak yatırım yapılacak gayrimenkul için değerlendirme raporunda belirlenen değer 400.000 Amerikan dolarının üzerinde olmalıdır.

Belirtmemiz gerekir ki çok yakın tarihte yayınlanan genelge ile, 04.03.2024 tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde istisnai yolla Türk vatandaşlığı kazanılmasına konu olacak değerlendirme raporunun alınacağı kuruma ilişkin değişiklik gerçekleştirilmiştir. Türk vatandaşlığı talebine konu olmayan ve değerlendirme raporu istenilen diğer işlemlerde değerlendirme raporlarının Sermaye Piyasası Kurulu lisanslı herhangi bir Değerleme Kuruluşu tarafından düzenlettirile bilinecektir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tapu Ve Kadastro Genel Müdürlüğü Taşınmaz Değerleme Dairesi Başkanlığı’nın "Yabancıların Taşınmaz Edinimlerinde ve Bazı İşlemlerde Kullanılacak Değerleme Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar" adlı ve 01.03.2024 tarihli genelgesi ile Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılmasına ilişkin olarak düzenlenen değerlendirme raporlarında standardın sağlanması ve taşınmazların değerinde oluşabilecek farklılıkların önlenmesi amacıyla istisnai yoldan Türk Vatandaşlığı kazanılmasına yönelik satış/Satış vaadi işlemlerinde istenen değerlendirme raporlarının düzenlenmesi yetkisi Bakanlığa bağlı Toplu Konut İdaresi Başkanlığı iştiraki olan GEDAŞ Gayrimenkul Değerleme A.Ş.’ ne verilmiştir.

İşbu değişiklikten sonra istisnai yoldan Türk Vatandaşlığı kazanılmasına yönelik tapu işlemlerinde rapor başvuruları Web Tapu (<https://webtapu.tkgm.gov.tr/>) resmi erişim adresinden Talep Bilgisi--> Talep Amacı-->Vatandaşlığa Konu Satış başvuru seçeneğinden GEDAŞ Gayrimenkul Değerleme A.Ş seçilerek yapılacaktır.

Genelgede açıkça belirtildiği üzere genel-
genin yürürlük tarihinden sonra yapılan
Satış/ Satış vaadi işlemleri sonrasında
yapılacak Türk vatandaşlığı taleplerinde
sadece GEDAŞ Gayrimenkul Değerleme
A.Ş tarafından hazırlanmış değerleme
raporları kabul edilecektir [2].

Tapu işlemlerinde kullanılacak değerleme
raporlarının kullanım süresi 3 aydır.

Bu sürenin geçmesi durumunda, ilgililerin-
ce tapu işleminden önce sistem üzerinden
yeni bir değerleme raporu talep edilir.

6.2. Döviz Alım Belgesi ve Dekont

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Ha-
reketleri Genelgesi'nde ("Genelge") yapı-
lan güncelleme ile 13. madde kapsamında
24 Ocak 2022 tarihinden sonra yabancı
gerçek kişilerin alıcı olduğu gayrimenkul
satışlarında döviz bozdurma zorunluluğu
getirilmiştir.

Dolayısıyla 24 Ocak 2022 tarihinden itiba-
ren yabancılar tarafından YUKK madde 31
anlamında gerçekleştirilecek gayrimenkul
yatırımında işbu hüküm önem taşıyacak-
tır.

Değişiklik kapsamında Türkiye vatandaşı
olmayan kişilerin Türkiye'de satın alacak-
ları gayrimenkullerin ödemesini döviz
cinsinden gerçekleştirmesi gerekecektir.

Döviz alım belgesi yabancı alıcı tarafından
tapu müdürlüğünde alım işlemi yapılma-
dan önce dövizin merkez bankasına satıl-
mak üzere Türkiye de faaliyet gösteren bir
bankaya satıldığını gösteren bir belgedir.

Alıma konu döviz tapu işlemleri öncesinde
gerekçesi ile Türkiye'de faaliyet gösteren
bir bankaya ve bankaca da Türkiye Cum-
huriyet Merkez Bankası'na satılarak, öde-
me ilgiliye Türk lirası şeklinde gerçekleştiri-
lir.

Merkez Bankası'na gerçekleştirilen bu
satış sonrasında döviz satımını gerçekleştiren
kişi adına bankaca döviz alım belgesi
düzenlenecektir.

Mutlaka tapu işlemleri öncesinde dövizin
bozdurulması ve döviz alım belgesinin
satış öncesinde tapu müdürlüğüne sunul-
ması gerekir.

Vatandaşlık işlemlerinde Döviz alım belge-
si ile söz konusu bozdurulan miktarın
satıcı hesabına gönderildiğini gösteren

onaylı banka dekontu tapu müdürlüklerin-
ce talep edilecektir.

Döviz alım belgesinin Tapu Müdürlüğüne
satış işlemi öncesinde sunulması zorunlu
iken, taşınmaz ödeme dekontunun
(alıcıdan satıcıya para transferi) satış işle-
mi öncesinde "Döviz Alım Belgesi" ile bir-
likte ya da ayrıca taahhüt işlemi öncesinde
ve en geç uygunluk belgesi düzenlenme-
sinden önce sunulması mümkündür [3].

6.3. Şerh Koşulu

Satın alınan taşınmazsa ilişkin tapu siciline
şerh konulması koşulu aranmaktadır.

Yatırım yolu ile vatandaşlık kazanmak
isteyen yabancı 400.000 Amerikan doları
değerini geçen taşınmazı veya taşınmazla-
rı için tapu siciline şerh düşerek ilgili taşın-
mazı üç yıl boyunca satmayacağına dair
şerh koymalıdır.

Benzer şekilde irtifak hakkı veya kat mül-
kiyeti devir alınmışsa, tapu siciline şerh
düşülerek üç yıl boyunca devir ve terkin
yapılmayacağına dair taahhüt şerh düşül-
melidir.

6.4. Uygunluk Belgesi

Taşınmaz alımı yoluyla vatandaşlık kaza-
nılmasına konu taşınmazın asgari yatırım
şartının sağlandığını tespiti için uygunluk
belgesini vermeye yetkili kurum Çevre ve
Şehircilik Bakanlığı (Tapu ve Kadastro
Genel Müdürlüğü)'dür.

Gerekli şerh tapu siciline düşüldükten
sonra Bölge Tapu Müdürlüğünden uygun-
luk belgesi talep edilecektir.

Bölge Tapu Müdürlüğü yapılan yatırımı
inceleyerek devrin şartları taşıyıp taşıma-
dığını tespit edecektir.

Müdürlük tarafından uygunluğa dair belge
temin edildiğinde işbu belge ve gerekli
diğer belgeler ile YUKK 31/j uyarınca Göç
İdaresi Genel Müdürlüğü'ne kısa dönem
ikamet izni başvurusu yapılacaktır.

YUKK 31/j uyarınca kısa dönem ikamet
izninin temin edilmesinden sonra ise son
aşama olan istisnai yoldan vatandaşlık
başvurusu gerçekleştirile bilinecektir.

6.5. Gayrimenkul Yatırımı Yoluyla Türk Vatandaşlığı Başvurusu

YUKK madde 31/j uyarınca kısa dönem

ikamet izni alan yabancı gerekli belgeler
ile birlikte Türk vatandaşlığı başvurusu
Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Mü-
dürlüğüne yapacaktır.

7. Sonuç

Sonuç olarak, gayrimenkul yatırımı ger-
çekleştirilerek Türk vatandaşlığının kaza-
nılması mümkündür.

İşbu yatırımın gerçekleştirilmesi, kısa
dönem ikamet izni alınması ve vatandaş-
lık başvurusu yapılması gibi aşamalarda
şartlar ve gerekli belgelerin titizlikle
dikkate alınması önem arz etmektedir.

Günümüz itibarıyla en az 400.000 Ame-
rikan doları değerindeki taşınmazı satın
alan ve taşınmaz üzerinde üç yıl boyunca
satış yapmayacağına dair şerh düşen
yabancı belirttiğimiz diğer şart ve aş-
maları da gerçekleştirerek YUKK 31/j
uyarınca kısa dönem ikamet izni alabile-
cektir.

Bu şekilde kısa dönem ikamet izni alan
yabancı daha sonra Türk Vatandaşlığı
Kanunu madde 12 uyarınca vatandaşlık
başvurusu yaparak Türk vatandaşlığını
kazanabilecektir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Halit Ata Yıldırım](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. İlyas Gölcüklü, Güncel Gelişmeler
Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlı-
ğının Kazanılması: Problemler ve Çözüm
Önerileri, 2020, İstanbul Üniversitesi
Uluslararası Kamu ve Özel Hukuk Bülteni
Araştırma Makalesi

2. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği
Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Mü-
dürlüğü Taşınmaz Değerleme Dairesi
Başkanlığı'nın "Yabancıların Taşınmaz
Edinimlerinde ve Bazı İşlemlerde Kullanı-
lacak Değerleme Raporlarına İlişkin Usul
ve Esaslar" adlı ve 01.03.2024 tarihli
genelgesi

3. Yabancıların Gayrimenkul Alımında
Döviz Bozdurma Zorunluluğu, 2022,
Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve
İklim Değişikliği Bakanlığı Tapu ve Ka-
dastro Müdürlüğü

İŞYERİ HEKİMİ VE DİĞER SAĞLIK PERSONELİNİN GÖREV, YETKİ, SORUMLULUK VE EĞİTİMLERİ HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK KAPSAMINDA DEĞİŞİKLİKLER YAPILMIŞTIR

Genel Müdürlüğün görev, yetki ve sorumlulukları ile denetim aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

20/7/2013 tarihli ve 28713 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 39 uncu maddesinin başlığı ve birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Şöyle ki;

Genel Müdürlük; eğitimlerin etkin ve verimli bir şekilde verilip verilmediğinin izlenmesi amacıyla kendi görev ve yetki alanına giren konularda eğitim kurumlarını, eğiticileri ve sorumlu müdürleri, yetki alınan mekânı, yerinde veya dijital altyapı vasıtasıyla uzaktan erişim yoluyla kontrol eder ve denetler şeklindedir. Bu kontrol ve denetimler, Genel Müdürlükte görevli çalışma uzmanı ve çalışma uzman yardımcıları, mühendis, fizikçi, kimyager, biyolog ve tabipler tarafından yerine getirilmektedir. Denetimlerde tespit edilen ihlallere göre bu Yönetmelikte yer alan idari yaptırımların uygulanması hususunda denetim personeli tutanak tutar ve rapor hazırlar mahiyetindedir. Tutanak ve raporlar, denetim personeline Genel Müdürlüğe teslim edilmektedir.

Doğal afet veya olağanüstü haller aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

1- 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanuna göre genel hayata etkili afet bölgesi veya 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’na göre olağanüstü hâl ilan edilen yerlerde bu Yönetmelik kapsamında yetkilendirilen kurum ve kuruluşların aşağıda belirtilen yükümlülükleri, Bakanın onayı ile değiştirilebilir veya ertelenebilir şeklindedir.

a) Eğitim kurumlarının kurulabilmesi ve hizmet sunabilmesi için gerekli şartlar.

b) Başvuru ve bildirim süreleri.

c) Kurum ve kuruluşlarda personel istihdamı zorunluluğu.

d) Kurum ve kuruluşların vize bedeli ödemeleri.

2- Birinci fıkra kapsamında alınan onay, olağanüstü hâl süresi veya genel hayata etkili afet bölgesi olduğunu gösteren kararın süresi boyunca geçerli olmuştur. Olağanüstü hâl süresi veya genel hayata etkili afet bölgesi olduğunu gösteren kararın süresi bir yılı aşsa bile birinci fıkra kapsamında alınan onayın süresi bir yılı aşamaz şeklinde düzenlenmiştir.

3- Genel hayata etkili afet bölgesi veya olağanüstü hâl ilan edilen yerlerde, bu Yönetmelik kapsamında yetkilendirilen kurum veya kuruluşların, yetkilendirildikleri adrese ilişkin resmi makamlarca düzenlenen yıkık veya hasar raporunu beyan etmesi halinde kurum veya kuruluşun arşivinde bulunması gereken evrakta zayıf olanlar ya da erişilemeyenler denetimlerde aranmaz suretinde düzenlenmiştir.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/02/20240204-5.htm>

GÜMRÜK YÖNETMELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANDI

“4458 Sayılı Gümrük Kanunu’nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar” 20.4.2024 tarihli Resmî Gazete’de yayımlandı. Yayımlanan bu Karar ile,

Posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla bir gerçek kişiye gelen ve ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen, kıymeti 150 Avro’yu geçmeyen eşya ile kıymeti 1500 Avro’yu geçmeyen ilaç cinsi eşyanın değeri üzerinden tahsil edilecek olan vergi oranı, 5 Mayıs 2024 tarihinden geçerli olmak üzere %18’den %20’ye çıkarılmıştır.

Kararın, "Engellilerin kullanımına mahsus eşya" başlıklı 104. maddesinin 2. fıkrasının a bendi kapsamında,

Münhasıran engelliler tarafından kullanılmak üzere özel surette imal edilmiş hareket ettirici tertibatı bulunan ve bu kişiler tarafından serbest dolaşıma sokulan, motosiklet ve motor silindir hacmi 1600 cc.'ye kadar olan otomobillere ek olarak motor gücü 160 kW'ı geçmeyen elektrikli otomobillere muafiyet getirilmiştir.

"Fazla çalışma ücretleri" başlıklı 122. maddesinin 2. fıkrasına göre, Kararda yer alan fazla çalışmaya ilişkin tutarlar her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında arttırılır. 20.4.2024 tarihli Karar ile eklenen cümle ile 1.1.2025 tarihinden geçerli olmak üzere bu hesaplamada 1 TL'ye kadar olan tutarlar dikkate alınmayacaktır.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/20.04.2024>

TERDİTLİ DAVALARDA YARGILAMA HARÇ VE GİDERLERİNDEN SORUMLULUK

1. Giriş

Arapça kökenli bir kelime olan "terdit" kavramının sözlük anlamlarından biri de "iki ihtimalle fikir anlatma" olarak karşımıza çıkar. HMK md. 111 uyarınca terditli dava, davacının aynı davalıya karşı aralarında hukuki veya ekonomik bağlantı olan birden fazla talebini aslilik ferilik ilişkisi kurmak suretiyle aynı dava dilekçesi içinde ileri sürebildiği dava türüdür. Terditli davada terdit ilişkisinden bahsedebilmek için davacının taleplerini asli ve ferî talep olarak derecelendirmesi gerekir. Davacının asli talep olarak ileri sürdüğü talebin reddedilmesi durumunda mahkemenin ferî talep veya taleplerinin değerlendirilmesi talep edilecektir. Asli ve ferî taleplerin hukuki veya ekonomik bağlantısı ile kastedilen husus ise talepler arasındaki bağlantının HMK md. 166/4 ile ifade edilen şekilde olması ve taleplerin aynı veya benzer hukuki ya da ekonomik amaca hizmet etmesidir. Bu kapsamda talepler arasındaki bağlantının aynı veya benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte olması aranmaktadır.

2. Terditli Davada Hüküm

Davacının terditli olarak açtığı davada, ilk önce mahkemenin asli talebinin kabulüne karar verilmesini istemesi gerekmektedir. Zira HMK md. 112/2 gereği mahkemenin önce asli talebi incelemesi ve karara bağlaması gerekmektedir. Mahkemenin asli talebin esastan reddine karar vermesi halinde ferî talebi incelemesi mümkün olacaktır. Yargıtay 13. H.D. 2015/22871 E. ve 4.12.2017 tarihli 2017/11869 K. sayılı kararı uyarınca [1];

"...Somut olayda, davacının öncelikli talebi olan tapu iptal ve tescil talebi hakkında mahkemece bir hüküm kurulmadığı gibi kararın gerekçesinde de bu talep yönünden herhangi bir değerlendirme yapılmadan karar verilmiştir. Kaldı ki, davacının tapu iptal ve tescil talebinin reddine karar verilse dahi, davacı tarafından davalı yükleniciye ödenen 35.000,00 TL davalı arsa sahiplerinin kabulünde olup bu davalılar yönünden husumet yokluğundan davanın reddine karar verilmesi hatalı olduğu gibi hükümde davacının fazlaya dair taleplerinin reddine yönelik de bir karar verilmiştir. Hal böyle olunca, mahkemece davacının öncelikli talebi olan tapu iptal ve tescil talebi hakkında gerektiğinde yeterli

araştırma da yapılarak hasıl olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması bozmayı gerektirir..." şeklinde karar verilmiş olup mahkemenin davacının önce asli talebini inceleyip olumlu veya olumsuz bir karara bağlamadan ferî talep hakkında karar verilmesi kararın bozulmasına neden olmuştur.

Mahkemenin esastan redde ilişkin kararını bir ara kararla açıklaması mümkün olmayacaktır. Mahkeme asli ve ferî talepler bakımından tahkikat aşamasını ortak olarak yürütecek ve hem asli hem de ferî talepler bakımından yargılama yapılacaktır. Nitekim aralarında bağlantı bulunan birden fazla talebin terdit ilişkisi kurularak dava açılmasındaki fayda zaten mahkemece tahkikatın birlikte yapılarak usul ekonomisine uygun olmasından kaynaklanmaktadır [2].

Bir diğer husus ise terditli davalardaki asli talebin ferî taleplerin derdestliğine etki edip etmeyeceğidir. HMK md. 111 gereği ferî talebin derdestliği asıl talebin kesin olarak reddedilmesi bozucu koşuluna bağlandığından, bu bozucu koşulun gerçekleşmesi durumunda ferî talebin derdestliği geçmişe etkili olarak, diğer bir ifadeyle davanın açıldığı tarihten itibaren sona erecektir [3].

Yargıtay 23. H.D. 2015/3180 E. ve 29.03.2018 tarihli 2018/2506 K. sayılı kararı uyarınca [4];

"... Dava, arsa sahiplerinden bağımsız bölüm satın alanın açtığı tazminat, mümkün olmaz ise mesken bedelinin tahsili ve senet iptali istemine ilişkindir. HMK'nın 111/2 maddesi, "Mahkeme, davacının asli talebinin esastan reddine karar vermedik-

çe, ferî talebini inceleyemez ve hükme bağlayamaz." hükmünü içermektedir.

Somut olayda mahkemece, davacının HMK'nın 111. maddesi uyarınca terditli olarak öne sürdüğü taleplerinden ilki kabul edilmiş, ancak, aynı maddenin 2. fıkrasına aykırı şekilde, bu talep ile birlikte, öne sürülen ikinci talep içerisinde yer alan, senet iptaline de karar verilmiş olmasında isabet bulunmamıştır..."

şeklinde karar verilmiş olup asli talebin hüküm altına alınması halinde ferî talep hakkında herhangi bir karar verilmesini bozma sebebi olarak görmüştür.

Terditli davalarda karşımıza çıkabilecek bir diğer ihtimal ise asli talebin usulden reddedilmesi halidir. Bu durumda mahkemenin ferî talepler hakkında incelemeye geçip geçmeyeceği hususu öğretide tartışmalı olup çoğunluğun görüşüne göre mahkemenin asli talebi usulden reddettiği takdirde, ferî taleple ilgili karar verip verilmeyeceği hususunu davacıya sorması ve davacının vereceği cevaba göre ferî talep hakkında karar vermesi gerektiği öngörülmüştür [5].

3. Terditli Davada Yargılama Harç ve Giderlerinden Sorumluluk

HMK md. 323 uyarınca yargılama giderlerini oluşturan kalemler; a) Başvurma, karar ve ilam harçları, b) Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri, c) Dosya ve sair evrak giderleri, ç) Geçici hukuki koruma tedbirleri ve protesto, ihbar, ihtarname ve vekâletname düzenlenmesine ilişkin giderler, d) Keşif giderleri, e) Tanık ile bilirkişiye ödenen ücret ve giderler, f) Resmî dairelerden alınan belgeler için ödenen harç, vergi, ücret ve sair giderler,

g) Vekil ile takip edilmeyen davalarda tarafların hazır bulundukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar; vekili bulunduğu hâlde mahkemece bizzat dinlenmek, isticvap olunmak veya yemin etmek üzere çağrılan taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama giderleri, ğ) Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti, h) Yargılama sırasında yapılan diğer giderler şeklinde sıralanmıştır.

Yine HMK md. 326/1 uyarınca kanunda yer alan istisnai haller dışında yargılama giderlerinin davada aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda aleyhine hüküm kurulan tarafın yargılama harç ve giderlerine mahkûm edilmesi, mahkemenin re'sen bu giderlerin kime yükletileceği hususunda vereceği karara bağlıdır.

3.1. Asli Talebin Kabulü Halinde

Asli talebin kabul edilmesi halinde mahkeme feri talep hakkında bir inceleme yapmadan karar vereceğinden, davalının feri taleplere ilişkin harç ve gider masraflarından sorumlu tutulması gerekmektedir. Doktrindeki bir görüşe göre davalı asli talebin kabulü nedeniyle davayı kaybetmiş olacağından feri talebe ilişkin ortaya çıkan masrafların davalıya yükletilmesi gerekir. Zira davalı davayı feri talep yönünden kaybetmiş değildir. Davacı terdite başvurmak suretiyle feri taleplere ilişkin masraflara kendisi sebep olmuştur. Dolayısıyla feri talebe ilişkin yapılan giderlerin davacı üzerinde kalması gerekmektedir.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre terditli davanın açılmasına davalının hukuka aykırı davranışları neden olmuşsa, yardımcı talep bakımından yapılan giderlerin de davalı üzerinde bırakılması mümkün olmalıdır. Örneğin, davacı işçi "İşe iade edilmeme, bunun mümkün olmaması durumunda, kıdem tazminatının ödenmesi..." şeklinde bir talepte bulunduğu davada mahkeme bir yandan asli talebi inceleyen, diğer yandan da kıdem tazminatının hesabı için de bilirkişiye başvurmuş, asli talebe göre davayı hükme bağlamışsa, davanın açılmasına neden olduğu gerekçesiyle bilirkişiye başvuru ücretinin davalı işverenin üzerinde bırakılması gerekir [6].

3.2. Asli Talebin Reddi ve Feri Talebin Kabulü Halinde

Terditli davada asli talebin reddi halinde mahkeme feri talep hakkında inceleme

yapacak ve karar verecektir. Doktrindeki bir görüşe göre asıl talebin reddi ve feri taleplerden birinin kabulü halinde davacı sadece feri talep bakımından davayı kaybetmiş sayılacağından harç ve giderlerin tümü davalıya yükletilemez. Aksi yöndeki bir yöntem, asli talebe ilişkin ret durumu göz ardı edilmesine yol açacaktır.

Burada reddedilen asıl talebin kıymeti feri talebin kıymetinden fazla ise, davacının asıl ve feri talep arasındaki kıymet farkından meydana gelen fazla harç ve gideri yüklenmesi gerekir. Dolayısıyla bu ihtimalde harç ve giderler davacı ile davalı arasında paylaştırılmış olmaktadır [7].

Harç ve giderin davacıya bırakılması durumunun terditli davanın amacıyla örtüşmeyeceği görüşü doktrinde mevcuttur. Zira kanun koyucu davacının birbirinin yerine ikame edilebilir birden fazla hakkının ihlal edilmiş olması halini öngörerek terditli davayı düzenlemiştir. Örneğin, davalı işveren hem işçiyi işten çıkarmış ve hem de işçinin kıdem tazminatını ödememişse, davacı işçi bu iki ihlal nedeniyle, terditli davayı açma hakkı elde etmektedir. Şayet, davalı işveren işçiyi işten çıkarırken, kıdem tazminatını ödemiş olsaydı, davacı işçi terditli dava açma imkânı bulamayacaktı ve dolayısıyla davalı işveren normal bir davaya göre daha çok gider ödemek zorunda kalmayacaktı [8]. Bunun yanında vekalet ücretine ilişkin Yargıtay 8. H.D. 2018/12122 E. ve 12.12.2018 tarihli 2018/20052 K. sayılı karar uyarınca [9];

ilk talep iptal-tescil, bu talebin yerinde görülmemesi halinde 20.000 TL alacağı hükmedilmesine ilişkindir. Mahkemece iptal-tescil talebinin reddine, alacağı yönelik talebin ise kısmen kabulü ile 20.000 TL'nin kabulüne, bozmadan sonra ıslah yapılamayacağından ıslah talebinin reddine karar verilmiştir.

Terditli (kademeli) olarak açılan davalarda ilk talebin reddine bağlı olarak ikinci talep hakkında kabul kararı verilmesi durumunda iki ayrı dava için iki ayrı harç ve yargılama giderlerine hükmedilemez. İkinci talep hakkında verilen karara göre harç, vekalet ücreti ve diğer yargılama giderleri hakkında hüküm kurulur.

şeklinde karar verilmiş olup terditli dava sonucunda mahkemece terditli olarak ileri sürülen taleplerden yalnız biri hakkında tek hüküm kurulacağı için haksız çıkan taraf aleyhine tek vekalet ücreti ödenmesi gerektiği hususu üzerinde durulmuştur. Bunun yanında reddedilen asli talep baki-

mindan ortaya çıkan harç ve giderlerin davalıya yüklenmesi hali davalının menfaatine uygun düşmemektedir. Nitekim davacının kasten veya ihmalen haklı olmayan bir talebi asli olarak ileri sürmesi ihtimal dahilinde olabilecektir. Ya da davacı zayıf durumda olan talebi asli hale getirerek davalıya daha fazla gider yüklemek imkânı sağlayabilecektir.

3.3. Her İki Talebin Reddi Halinde

Terditli dava neticesinde mahkeme asli ve feri taleplerden birinin kabulüne karar verebileceği gibi asli ve feri talebin her ikisinin de reddine karar verebilir. Her iki talebin reddi halinde davacı davayı tamamen kaybetmiş olduğundan hem asli hem de yardımcı talep için ödenen harç ve talepler davacıya yüklenecektir.

4. Sonuç

Özellikle terditli dava özelinde yargılama ve harç giderlerinin nasıl hesaplanacağına ilişkin kesin kanuni düzenlemeler bulunmadığından birtakım karışıklıklar yaşanmaktadır. Bu karmaşıklık, davaların uzamasına, süresinde adaletle erişimin sağlanmasına engel olmaktadır.

İşbu makalede terditli dava sonucunda verilecek kararla ilgili olarak yargılama giderlerinin nasıl hükmedileceğine ilişkin doktrin görüşlerine ve yargıtay kararlarına yer verilmiştir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Berfin Dicle Onar](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Yargıtay 13. H.D. 2015/22871 E. ve 4.12.2017 Tarihli 2017/11869 K. Sayılı Kararı
2. Arslan/Yılmaz/Taşpınar - Ayvaz/Hanağası, s. 308
3. Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 356.
4. Yargıtay 23. H.D. 2015/3180 E. ve 29.03.2018 Tarihli 2018/2506 K. Sayılı Karar
5. Kılınç Ayşe, "Bir Yargıtay Kararı Işığında Terditli Dava ve Terditli Davada Hüküm Konusunun İncelenmesi"
6. "Rüzgaresen Cumhuriyet, "Terditli Davada Yargılama Harç ve Giderleri" s. 14
7. "Rüzgaresen Cumhuriyet, "Terditli Davada Yargılama Harç ve Giderleri" s. 15
8. "Rüzgaresen Cumhuriyet, "Terditli Davada Yargılama Harç ve Giderleri" s.16
9. Yargıtay 8. H.D. 2018/12122 E. ve 12.12.2018 Tarihli 2018/20052 K. Sayılı Kararı

TÜRK VATANDAŞLIĞININ EVLENME YOLUYLA KAZANILMASI

1. Vatandaşlık Kavramının Tanımı

Vatandaşlık hukuku incelenirken, vatandaşlık kavramının farklı şekillerde ifade edildiği; yurttaşlık, uyruklu kelimelemleri yanında tabiiyet kavramıyla beraber kullanıldığı görülür. Bu kavramların birçoğu eş anlamlı olsa da tabiiyet ile vatandaşlık farklı durumları karşılamaktadır.

Vatandaşlık, gerçek kişiyle devlet arasındaki siyasi ve hukuki bağı ifade ederken tabiiyet ise bir kişi (gerçek veya tüzel kişi) veya şeyi (hava araçları, gemiler vs.) devlete bağlayan siyasi ve hukuki bağıdır. Kavramların kapsamından da anlaşılacağı üzere, tabiiyet vatandaşlığı da kapsayan bir ifade olup, daha geniş bir anlam ifade ettiğinden, vatandaşlık ile aynı manada kullanılması her zaman doğru olmayacaktır. [1]

Doktrinde vatandaşlığın genel kabul gören, ortak bir tanımı yapılmamıştır. Nömer, bunun nedenini vatandaşlığın nitelik ve kapsamca belirli ve tüm insanlar tarafından kabul edilecek bir tanımına henüz erişilememiş olunmasına bağlar. [2] En genel anlamıyla vatandaşlık, insan unsuruyla devlet arasındaki bağı ifade eder. [3] Başka bir deyişle vatandaşlık, kişi ile devlet arasında kurulmuş, hukuki ve siyasi yönleri sahip bir bağı tanımlar. [4] Türk hukukunda ise vatandaş tanımı, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun (TVK) 3. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde, "Türk vatandaşı, Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişiyi ifade eder" şeklinde düzenlenmiştir. [5]

2. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

2.1. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Hazırlanması ve Gerekçeleri

403 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği dönemden itibaren geçirdiği değişiklikler sonucu Kanun'un güncel metnine getirilen haklı eleştiriler yanıtsız kalmamıştır. Kanun koyucu vatandaşlık kanununun kendi içindeki sistemsel bütünlüğün sağlanması, ayrıca küreselleşme ve vatandaşlık hukukundaki direktif ilkelerle yaşanan gelişmeleri takip etmeyi ve bu doğrultuda 403 sayılı Kanun'u güncellemeyi gündeme getirmiş, bu da yürürlükteki 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun çalışmaları-na başlanmasına sebebiyet vermiştir. [6]

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan TVK tasarısı ve gerekçesi, ilk olarak 7 Nisan 2006 tarih ve 1824 sayılı Başbakanlık üst yazısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) sunulmuştur. 22. Yasama Dönemi sonunda görüşülmeyle kadük kalan 1/1192 esas numaralı Tasarı, 23. Yasama Döneminde Başbakanlık'ın 8 Kasım 2007 tarih ve 4226 sayılı yazısıyla tekrardan TBMM'ye sunulmuş, 1/458 esas numarasını almıştır.

TBMM Başkanlığı ilgili tasarısı; tali olarak Avrupa Birliği Uyum, Adalet ve Dışişleri komisyonlarına, esas olarak da İçişleri Komisyonuna havale etmiştir. İçişleri Komisyonu ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, tasarıyla ilgili 22. Dönem, 23.Dönemde ise İçişleri Komisyonu, Raporunu 8 Ocak 2008'de kabul ettiği Raporunu 1232 sayılı sıra sayısı ile 28.06.2006 tarihinde hazırlamış yeni tasarısı metniyle birlikte 90 sayılı sıra sayısı olarak TBMM Başkanlığına sunmuştur. [7] Tasarının genel gerekçesinde öncelikle vatandaşlık kanununa dair neden yeni bir düzenleme gerektiğinin cevabı verilmiş, dönemin şartları çerçevesinde ortaya çıkan ihtiyaçların zorlaması sonucu yapılan değişikliklerin 403 sayılı Kanun'un sistematikliğini bozduğu belirtilmiştir. Ayrıca genel gerekçede

Anayasa'nın 66. maddesinde gerçekleştirilen değişiklik ve TMK hükümleri ile uyumun sağlanması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Genel gerekçede Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesine de atıf yapmakta, bu Sözleşme 'ye uygun bir düzenleme yapma ihtiyacına değinilmektedir. Hatta bu Sözleşmeye genel gerekçede yapılan birden fazla atıf, Kanun'un tarafı olmadığımız bir Sözleşmeyi esas alarak düzenlendiği intiba yaratmakta olup, doktrinde genel gerekçede uluslararası hukukun diğer kaynaklarına da yer verilmesinin doğru olacağı yönünde bir görüş bulunmaktadır. [8]

2.2. Genel Olarak 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

TVK, çok vatandaşlık hallerini yasaklamamaktadır. Herkesin tek vatandaşlığı olması yönündeki direktif ilkenin etkisini yitirmesi buna etkindir. Çok vatandaşlık hallerine dair yorumlar Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinde de çok vatandaşlığa sahip olunmasının engellenmesi yerine bu hallerden doğan sorunların çözümü yönündedir. TVK'da herkesin sadece bir vatandaşlığı olması gerektiğine dair direktif ilkenin ulaşılması gereken bir hedef olmadığını, Türk vatandaşlarının izin almadan kendi iradeleri ile diğer bir devletin vatandaşlığını kazanmalarının 403 sayılı Kanun'da olduğu gibi yaptırma bağlanmadığını göz önüne alarak, söylemek mümkündür. [9]

Doktrinde ve TVK tasarısının genel gerekçesinde eleştirilen 403 sayılı Kanun'daki Türk vatandaşlığının kazanılması sistemi, 5901 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir. Tasarıda yer alan sistem doktrinde de kendine taraftar bulan çağdaş bir yaklaşımdır. 403 sayılı Kanun'da Türk vatandaşlığının kazanılması, yukarıda anlatıldığı gibi, kişinin iradesini merkeze alarak 3 başlık altında düzenlenirken, TVK'da bu sistem değiştirilmiştir. TVK'da vatandaşlığın kazanılması doğumla (aslen) veya sonradan (mükteseben) olmak üzere iki başlık altında düzenlenmiştir. [10] 403 sayılı Kanun'da, kanun metninde yer alan kavramlar tanımlanmamışken, TVK bundan farklı olarak, 3. maddede kanunda geçen bazı kavramları (çok vatandaşlık, yabancı vs.) tanımlamıştır. Ayrıca TVK'da çocuğun tanımı yer almazken, bu kavram Türk Vatandaşlığı Kanununun Yönetmelik'te (TVKUY) tanımlanmıştır.

TVKUY'nin 3. maddesinin (c) bendinde çocuk, "on sekiz yaşını tamamlamamış kişi" olarak ifade edilir. Aynı maddenin (e) bendinde ergin kavramı tanımlanmış, bu kavramın TMK'ya göre ergin kişi kavramına denk geldiği belirtilmiştir.

2.3 Evliliğe İlişkin Hükümlerdeki Farklılıklar

TVK çalışmalarında 403 sayılı Kanun'daki sistematik boşlukların daha çok kanundaki diğer vatandaşlığın kazanılması veya kaybı çeşitlerine ait olduğu düşünülmüş, evlilik yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin sorunların 403 sayılı Kanun'da 4866 sayılı Kanun vasıtasıyla yapılan değişiklik ile bir nebze de olsa çözüldüğü kanısıyla evlilik yoluyla vatandaşlık kazanma müessesesinde fazla değişiklik yapılmamıştır.

Kuruma dair en mühim değişiklik, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasının yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması yolları arasında düzenlenmesidir. Böylece kurumun 403 sayılı Kanun'daki yerinden kaynaklanan tartışmalar da son bulmuştur. Bununla birlikte Kanunda 403 sayılı Kanun'un istisnai vatandaşlığa alınma başlıklı 7. maddesinde sayılan Türk vatandaşıyla evli olmak veya evlenme kararı ile Türkiye'ye yerleşmiş olmak şartları TVK'da yer almamıştır. [11]

Vatandaşlık başvurusundan sonra Türk vatandaşı yabancı eşin ölümü hâlinde sağ kalan yabancı eşin başvurusunda aile birliği içinde yaşama bu duruma dair bir düzenlemeye yer verilmemiş idi. Doktrinde bu şartın aranmaması TVK ile getirilen yenilik olup, eski düzenlemede yalnızca vatandaşlık başvurusunda bulunmuş sağ kalan yabancı eşler için aranmaması eleştirilmiş, üç yıllık evlilik birliğinde yaşamış yabancı eşlerin başvuruda bulunmaları dahi bu hükümden yararlanmaları gerektiği savunulmuştur. [12]

2.4. Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığını Kazanma

Evlilik yoluyla vatandaşlığın kazanılması, TVK'nın 16. maddesinde düzenlenmiştir. 4866 sayılı Kanun ile getirilen değişikliğe paralel olarak, maddenin birinci fıkrasında evlilik nedeniyle doğrudan Türk vatandaşlığının kazanılamayacağı belirtilmiştir. Düzenlemeye göre evlilik yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma için başvuruyu, bir Türk vatandaşıyla 3 yıldan beri evli olan ve bu evliliği süren yabancılar yapabilir.

Madde gereğince başvuru sahiplerinde "aile birliği içinde yaşama, evlilik birliği ile

bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama, milli güvenlik ve kamu düzeni açısından engel teşkil edecek bir hali olmama" şartları aranır. Görüldüğü üzere 403 sayılı Kanun'un 4866 sayılı Kanun ile değiştirilen 5. maddesinde yer alan en az üç yıllık evli olmak, evliliğin devam etmesi ve aile birliği içinde yaşama şartları yeni düzenlemede de korunmuş, bunların yanına "evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama" ve "milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama" şartları eklenmiştir. [13]

Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama şartı her ne kadar 403 sayılı Kanun'da yer almasa da 2004/7275 sayılı Yönetmelik'in 2/2-b bendinde "fuhuş yapmak, fuhuş aracılık etmek veya fuhuş zorlamak, kadın ticareti yapmak gibi herhangi bir faaliyet içinde bulunmamak" şartı yer almaktaydı.

Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama hali bu şartı karşılar niteliktedir. Doktrinde Tiryakioğlu, kavramın bu şekilde karşılanmasını haklı bulmuş, fuhuş yapmak, fuhuş aracılık etmek ile başlayan bir şartın yabancılar hakkında bir ön yargı yaratacağını belirtmiştir. [14]

Aynı şekilde milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama ise yine 403 sayılı Kanun'da bulunmasa da 2004/7275 sayılı Yönetmelik'in 2/2-c bendinde aranan şartlar arasında yer almıştır. Yönetmelik hükmünde milli güvenlik ve kamu düzeni yanında genel ahlaktan bahsedilse de TVK'da bu hususa yer verilmemiştir.

Kanunda, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasının asli şartlarından sayılan "aile birliği içinde yaşamak" şartı yine TVK ile oluşturulan vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu tarafından nesnel şekilde değerlendirilecektir. Komisyon eşler arasında gerçek bir evlilik ile birlikte yaşamın varlığını araştırarak, İçişleri Bakanlığının ilgili il emniyet müdürlüğü ve komisyon vasıtasıyla yürüttüğü inceleme ve soruşturma, güvenlik soruşturması özellikleri taşımaktadır (TVKUY 28-30)1. Komisyonun görevi Kanun'da ve TVKUY'de çizilen yetki sınırları kapsamında dosya hazırlama, varsa başvurulardaki eksiklikleri tamamlama ve hazırlanan dosyayı İçişleri Bakanlığına göndermekten ibaret olmalıdır. Ancak TVKUY'de il emniyet müdürlüklerince yapılacak soruşturmanın kapsamında "fuhuş yapmak ve fuhuş aracılık etmek gibi davranışlar" ifadesi yer almakta ve metindeki "gibi davranışlar"ın hangi ölçütlerle belirleneceği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. [15]

3. Evlenme Yoluyla Vatandaşlık Kazanma Şartları

Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması TVK'nın 16. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre maddede yer alan koşulları sağlayan kişiler, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanabilir. Bu şartlar aşağıda tek tek incelenecektir.

3.1. En Az Üç Yıldır Devam Eden Geçerli Bir Evlilik

TVK'nın 16. maddesinde, yabancıların evlenme yoluyla vatandaşlık kazanabilmesi için bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olma ve başvuru anında bu evliliğin devam ediyor olması şartı aranmaktadır. Kanun maddesinde bahsetmese de bu evliliğin Türk hukukunda geçerli bir evlilik olması gerektiğine dair şüphe bulunmamaktadır. [16]

Evliliğin hukuken geçerliliği, yabancılık unsuru nedeniyle MÖHUK'un ilgili hükümlerinden hareketle tespit edilecektir. Evlilik müessesesi, tarafların şahsi durumunu yakinen ilgilendirdiğinden evliliğe uygulanacak hukukun da tarafların yoğun ve sıkı ilişkiler içerisinde olduğu devletin hukuku olması faydalıdır. Evlilik, kişinin durumunda mühim değişiklikler getirdiğinden, tarafların evlenmesine uygulanacak hukukun; vatandaşı olunan devlet ya da yerleşim yeri veya mutad meskenin bulunduğu devletin hukuku olması tercih edilmektedir. Buna göre evliliğin geçerliliğine dair evlenme ehliyeti ve maddi şartlar bakımından MÖHUK 13/1; evliliğin şekli geçerliliği bakımından ise MÖHUK 13/2 hükümleri doğrultusunda evliliğin geçerli olup olmadığı yorumlanacaktır.

Taraf menfaatini dikkate alan MÖHUK 13. maddede, evlenmenin ehliyet ve şartlarına taraflardan her birinin evlenme anındaki milli hukukunun uygulanacağı hükümlenmiştir. Evlenmenin şekline dair ise evlenmenin gerçekleştiği hukuku uygulama alanı bulacaktır.

Bu nedenle, taraflardan birinin milli hukukuna göre evlenme ehliyeti bulunmuyorsa, evlilik için geçerli şartlar sağlanmamışsa veya şekil şartlarına uyulmamışsa evlilik geçersiz sayılacaktır. [17]

Eşlerin Türkiye'de evlenmesi halinde evlenmenin yetkili Türk mercileri önünde gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Türk hukukunda evlendirme mercileri ise belediye sınırları içerisinde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.

Evlendirme Yönetmeliği uyarınca İçişleri Bakanlığı, il nüfus ve vatandaşlık müdürlükleri, il ve ilçe müftülükleri ve ilgili dış temsilciliklere evlendirme memurluğu görev ve yetkisi verebilmektedir. Ancak Evlendirme Yönetmeliği'nin 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca; eşlerden birinin yabancı olması durumunda yetkili merciler belediye memurları ile nüfus müdürlükleridir ve işlemin il veya ilçe sınırları içerisinde yapılması gerekir.

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasının bir diğer şartı da Türk vatandaşı ile evlenen yabancının evliliğinin asgari üç yıldan beri devam etmesidir. Belirtilen üç yıllık sürenin başvuru tarihi itibarıyla dolması gerekmektedir. Ayrıca yabancının başvurusu hakkında İçişleri Bakanlığınca verilecek karar tarihinde de bu evlilik devam etmelidir. Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuran yabancı kişinin Türk vatandaşı eşi sonradan Türk vatandaşlığını kazanmış bir kişiye, TVKUY 25/3 fıkrası uyarınca, üç yıllık sürenin hesaplanmasında sonradan Türk vatandaşlığını kazanmış kişinin vatandaşlığı kazanma tarihi esas alınır.

3.2. Aile Birliği İçinde Yaşama

TVK'nın 16. maddesiyle düzenlenen evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma şartlarından bir diğeri aile birliği içinde yaşamadır. Şart ile, evliliğin 3 yıl boyunca devam etmesinin yanında bu evliliğin aile birliği içerisinde devam etmiş olması aranmaktadır. [18]

TVK'da 403 sayılı Kanun'da ayrıca yer alan "fiilen birlikte yaşama" şartına yer verilmemiş, aile birliği içinde yaşama durumu yeterli sayılmıştır. Bu bağlamda aile birliği içerisinde yaşam, olağan şekilde fiilen birlikte yaşamayı da içerisinde barındıran ancak eşlerin istisnai hallerde birlikte yaşayamaması halini de dışlamayan bir anlamı betimlemektedir. Doktrinde Güngör, bu kavramdan hareketle aile olma duygusu ortadan kalkmadığı sürece, sebebi ne olursa olsun geçici süreliğine fiilen bir arada yaşayamayan yabancı eşin de bu şartı sağlamasının mümkün olduğunu savunmuştur. [19] Aile birliği içinde yaşama şartının, evliliğin yalnızca vatandaşlığın kazanılması amacıyla değil, gerçekten evlenmek niyetiyle yapılıp yapılmadığını teyit eden bir şart olarak arandığı söylenebilir. Aile birliği içinde yaşanıp yaşanmadığı ise il emniyet müdürlüğü ve vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu tarafından yapılacak bir inceleme ve soruşturma ile belirlenir. Aile birliği içerisinde yaşamının biri kanundan diğeri de içtihadattan kaynaklanan iki istisnası bulunmaktadır. İlk

istisna TVK'nın 16. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen husustur. Bununla birlikte vatandaşlık başvurusundan önce evliliğin ölüm veya boşanma gibi sebeplerle sona ermesi durumunda bu şart gerçekleşmiş olmayacaktır. [20] İkinci istisnayı ise aile birliğinin mücbir sebepler (force majeure) nedeniyle sekteye uğraması hali oluşturmaktadır. Doktrinde mücbir sebeplerin yanında, kişinin kaçınabilmesi imkânsız olan beklenmedik bir olay veya bir durumun (cas fortuit) da aile birliği şartına bir istisna getirdiğinin kabulünün adil olacağı savunulmuştur.

3.3. Yabancı Eşin Evlilik Birliği ile Bağdaşmayacak Bir Faaliyette Bulunmaması

Evlilik yoluyla Türk vatandaşlığını kazanacak kişinin, evlilik birliğiyle bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmaması gerekmektedir. Bundan ne anlaşılması gerektiğine dair TVKUY'nin 28/1-b bendinde "fuhuş yapmak, fuhşa aracılık etmek gibi davranışlar" örnek olarak sayılmıştır. Görüldüğü üzere bu şart, 2004/7275 sayılı Yönetmelik'teki şartları karşılar niteliktedir. Evlilik yoluyla vatandaşlık kazanma müessesesinin hukukumuzdaki tarihsel süreci göz önüne alındığında, kanun koyucunun bu şartı getirmesindeki amacının evlilik gibi Türk milletinin kutsal kabul ettiği bir kurumun gayri ahlaki gayelere hizmetine engel olunması olduğu görülmektedir.

Bir "faaliyet" içinde bulunulup bulunulmadığı da il emniyet müdürlüğünce yapılacak araştırma ile belirlenecektir. TVKUY'de evlilik birliğiyle bağdaşmayacak faaliyetler örneklendirilmiş olup, "gibi davranışlar"ın ise ne olduğu, evlilik birliği ile bağdaşp bağdaşmadığı hususu yetkili makamlarca olayın özelliğine göre değerlendirilmektedir. Nomer'e göre bu faaliyetler, yabancıların boşanmaya sebep olacağı fiil ve davranışlardır. Güngör, faaliyetin evlilik birliğiyle bağdaşmaması sebebiyle Türk vatandaşlığının kazanılamaması için; anılan faaliyetin evlilik birliği sağlandıktan sonra başlayan, evlilik birliği içerisinde devam eden ya da tekrarlanan bir faaliyet olması gerektiğini savunmaktadır. [21]

3.4. Yabancı Eşin Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hali Bulunmaması

TVK'da yer alan yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılması yollarında (Türk vatandaşlığının yeniden kazanılması hariç), her kuruma özgü şartlar yanında, "milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama" şartı aranmıştır. 403 sayılı Kanun döneminde bu şart kanun metninde yer

almasa da bu şarta ilişkin bir gizli yönergenin olduğu mahkeme kararlarında görülmektedir. TVK'nın 16. maddesinde milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek halden ne anlaşılması gerektiğine yönelik açıklayıcı hüküm de bulunmamaktadır. Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına eklenen şartla hem 403 sayılı Kanun döneminde getirilen kanunilik eleştirisi dikkate alınmış, hem de şartın yorumlanmasında idareye içeriği belirsiz çok geniş bir takdir yetkisi verilmiştir. [22]

Aynı şart yukarıda ifade ettiğimiz gibi TVK'nın yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılma şartlarını belirten 11. maddesinin (g) bendinde de yer almıştır. Fıkranın gerekçesinde, "milli güvenlik bakımından tehlike oluşturan ve milli menfaatler ve ülke bütünlüğü aleyhine faaliyette bulunanlarla bu faaliyetleri destekleyenlerin ya da bu gibi kişi veya kuruluşlarla ilişki içerisinde bulunanların ve herhangi bir isyan, sabotaj, casusluk, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, evrakta sahtecilik gibi kamu düzenini bozan faaliyetlerde bulunanların Türk vatandaşlığını kazanmalarını engellemek hedeflendiğini" belirtilmiştir.

Milli güvenlik kavramı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2/1-d bendinde "Devletin anayasal düzeninin, milli varlığının, bütünlüğünün, milletlerarası alanda siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik dahil bütün menfaatlerinin ve ahd hukukunun her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması ve kollanması" olarak tanımlanmıştır. Tanımda öncelikle korunması gereken değerler açıklanmış, ardından bu değerlerin gelebilecek iç ve dış tehditlere karşı korunması gerektiği vurgulanmıştır. Kamu düzenine ilişkin ise Anayasa Mahkemesi (AYM) bir kararında, kamu düzeni kavramının tanımının tam olarak yapılmasının güç olduğunu belirtmiş, sonrasında ise kamu düzeninin toplumda huzur ve sükûnetin sağlanması, devletin ve devlet teşkilatlarının korunmasını hedefleyen her şeyi kapsayan bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Milli güvenlik ve kamu düzeni, devletin devamlılığı ile doğrudan ilişkili olması sebebiyle temel hak ve özgürlükleri sınırlayabilmektedir. Bu duruma Anayasa'nın birçok maddesinde rastlamak mümkündür. Milli güvenlik ve kamu düzeni kavramları neden gösterilerek temel hak ve özgürlüklerin bile kısıtlandığı göz önüne alındığında, devletin hükümlerlik yetkisini kullandığı vatandaşlık hukukunda

milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel taşıyan bir hali olan kişilerin vatan-daşlığa alınmaması evleyletyle kabul edil-melidir. Milli güvenliği tehdit eden şahısla-rın Türk vatandaşlığını evlenme nedeniyle kazanması mümkün değildir. Bu şahıslara örnek olarak casus/ajan, istihbarat örgütü üyesi veya herhangi bir terör örgütüyle bağlantılı olan kişiler gösterilebilir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bu kişilerin evlen-me yoluyla vatandaşlık kazanma talepleri-ni hükümlerle hakları uyarınca reddede-bileceği konusunda şüphe yoktur. Ancak bu şart yabancı eş özelinde arandığı için ya-bancı eşle evli Türk vatandaşının milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından bir engel taşıması önem taşımamaktadır.

TVKUY'nin "Araştırma, soruşturma ve geçerlilik süresi" başlıklı 72. maddesinin beşinci fıkrası, milli güvenlik ve kamu dü-zeni ifadelerine yer vermese de şart ile ilgilidir. Fıkra hükmüne göre "İlgili kurum-larca yapılan araştırma sonucunda Anaya-sa ile kurulu devlet düzenini yıkmaya yolun-da faaliyette bulunduğu, bu faaliyetlerde bulunanlarla iş birliği yaptığı veya bunları maddi olarak desteklediği, Türkiye Cum-huriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı yurt içinde veya dışın-da, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla ilgili faaliyetlerde bulunduğu, isyan, casusluk ve vatana ihanet suçlarına katıldığı, silah ve uyuştu-rucu madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı ve insan ticareti yaptığı veya bunlarla ilişki içerisinde bulunduğu tespit edilenler ile taksirli suçlar hariç olmak üzere ertelen-miş, zamanaşımına uğramış, hükmün açıklanması geri bırakılmış, paraya çevril-miş veya affa uğramış olsa dahi, altı aydan fazla hapis cezası alanlar Türk vatandaşlı-ğını kazanamaz."

Erten'e göre, fıkra milli güvenlik ile kamu düzeni arasındaki ayrım net olma-makla birlikte, hükmün eylemleri sıralayan ilk bölümü milli güvenlik, mahkeme kararı ve hapis cezasının süresinin dikkate alındığı ikinci bölümü ise kamu düzeni ile ilgilidir. TVKUY'de kişinin milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel oluşturan bir halinin olup olmadığının tespiti için bazı hükümler düzenlenmiştir.

Ancak TVKUY'nin 25/2-c bendinde "herhangi bir suçtan dolayı yargılamasının devam ettiği veya hükümlü ya da tutuklu olduğu" tespit edilen kişilerin başvurusu-nun kabul edilmeyeceği hükmolunduğu halde, aynı Yönetmeliğin 26/1-e bendine göre Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında başvuru için gerekli belge-ler arasında "Herhangi bir suç nedeniyle

hakkında kesinleşmiş mahkeme kararı bulunuyor ise onaylı bir örneği"nin yer alması birbiriyle çelişmektedir. TVKUY'nin 35. maddesinin ikinci fıkrasına göre, baş-vuran için evlenme yoluyla Türk vatandaş-lığını kazanmasında "milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığı-nın tespiti için" Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığından ve Emniyet Genel Mü-dürlüğünden arşiv araştırması istenecek-tir. Aynı maddenin dördüncü fıkrası uya-rınca yapılacak şartın araştırmasında tes-pit edilen durumlar açık bir şekilde bildiril-melidir. [23]

4. Sonuç

TVK madde 16 uyarınca Türk vatandaşlığı-nın evlenme yoluyla kazanılması düzen-lenmiştir. Evlenme ile doğrudan Türk va-tandaşlığının kazanılması söz konusu de-ğildir ve belirli şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Türk vatandaşı ile evli bulunan bir yabancı vatan-dışlığı ka-zanması için en az üç yıldır evli olması, aile birliği içerisinde yaşaması, evlilik birliği ile bağdaşmayan faaliyetlerde bulunmaması ve kamu düzeni ve milli güvenlik bakımın-dan engel teşkil edecek hallerinin bulun-maması şartları aranmaktadır. Bu şartların bulunup bulunmadığı yönetmelik uyarınca belirtilen komisyonca incelenecek, evli kişilerin ayrı ayrı veya birlikte değerlendirmeye alınmaları sağlanacak ve bu şartları haiz olup olmadıklarına bakılacaktır. Bu şartların haiz olduğuna karar verilmesi durumunda bu bilgiler bakanlığa gönderilecek ve kişinin evlenme yolu ile vatan-daş-lığı kazanma kararı bakanlık tarafından verilecektir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Shiva Malkoç](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

- Doğan, Vatandaşlık, S 5, Berki, Osman Fazıl: Türk Hukukunda Evlenmenin Tabii-yete Tesiri, AÜHFD, 1972, C.3, S1, S.15 vd. (Evlenme); Göger, Sf.6; Fişek, Hicri, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara1959, Sf.12.
- Hicri, Türk Vatandaşlık Hukuku, Anka-ra,1959, Sf.12
- Uluocak, Nihal, Türk Vatandaşlık Huku-ku, Ankara1986, Sf.5 vd.
- Doğan, Vahit, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara 2019
- 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, RG,12.06.2009, s.27256.
- Çözme, Rıza Furkan, Türk Vatandaşlığı-

nın Evlenme Yoluyla Kazanılması, Ankara 2021, S.52

7. TBMM, Türk Vatandaşlığı Kanunu tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile İçişleri Komisyonları Raporları (Erişim Tarihi: 04.09.2020)

8. Erten, Rifat, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanıl-masına İlişkin Hükümleri Hakkında De-ğerlendirmeler, Ankara Barosu Derne-ği,2008, y,66, Sf.38

9. Erten, Rifat, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanıl-masına İlişkin Hükümleri Hakkında De-ğerlendirmeler, Ankara Barosu Derne-ği,2008, y,66, Sf.39

10. Çözme, Rıza Furkan, Türk Vatandaşlı-ğının Evlenme Yoluyla Kazanılması, An-kara 2021, Sf.53

11. Çözme, Rıza Furkan, Türk Vatandaşlı-ğının Evlenme Yoluyla Kazanılması, An-kara 2021, Sf. 54

12. Giray, Faruk Kerem,"5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlen-dirme",2011, Sf.3187

13. Erten, Tasarı, Sf.50

14. Tiryakioğlu, Bilgin, Tasarı, Anka-ra,2008

15. Çözme, Rıza Furkan, Türk Vatandaşlı-ğının Evlenme Yoluyla Kazanılması, An-kara 2021, Sf.55

16. Erkan, Mustafa, Türk Vatandaşlığı Kanununda 7039sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi,2019, Sf. 52

17. Sirmen, Kazım Sedat, Eş Cinsel Birlik-telikler ve Bunların Kanunlar İhtilafı Hu-kukunda Düzenlenişi ,2009, Sf. 4

18. Nomer, Ergin, Türk Vatandaşlık Hu-kuku, İstanbul,2019

19. Güngör, Gülin, Tabiiyet Hukuku, Ankara,2020, Sf.139

20. Güngör, Gülin, Tabiiyet Hukuku, Ankara,2020, Sf.134

21. Çözme, Rıza Furkan, Türk Vatandaşlı-ğının Evlenme Yoluyla Kazanılması, An-kara 2021, Sf. 61

22. Doğan, Vahit, Türk Vatandaşlık Hu-kuku, Ankara 2019, S,95

23. Çözme, Rıza Furkan, Türk Vatandaşlı-ğının Evlenme Yoluyla Kazanılması, An-kara 2021, S 64-65

KAPANIŞ HESAPLARI, HESAP TARİHİ, KİLİTLİ HESAP VE VERGİ

Bir kişinin, bir şirketin sermaye payını satın alması halinde; işlem, genellikle şu şekilde anılacaktır:

- kapanış hesapları anlaşması
- hesap tarihi anlaşması veya
- kilitli hesap anlaşması

Her üç isim de tarafların hedef şirket için fiyatı belirleme veya ayarlama şeklini ifade eder ve bir şirketin alıcısının vergi sözleşmesindeki (vergi senedi olarak da bilinir) geçmiş vergi yükümlülüklerinden korunma biçimini etkiler. Neredeyse tüm durumlarda, taraflar satın alınan hisseler için bir tavan değer üzerinde anlaşır. Bu tavan fiyat daha sonra üzerinde mutabık kalınan mekanizmalarla ayarlanır (bunlardan en yaygın olanları kapanış hesapları, hesap tarihi ve kilitli hesaptır).

Kapanış Hesapları

Kapanış hesapları anlaşmasında, satın alma fiyatı, kapanış tarihi itibarıyla hazırlanan bir dizi hesap referans alınarak ayarlanacaktır.

Taraflar, hisse alım sözleşmesinde:

- kapanış hesaplarına nelerin dahil ediliş edilmeyeceği, örneğin tam bir hesap seti mi, sadece bir bilanço mu, sadece bir kar ve zarar hesabı mı, sadece bir net varlık tablosu mu yoksa bir işletme sermayesi tablosu mu olacağı
- kapanış hesaplarının hazırlanmasında hangi muhasebe politikalarının kullanılması gerektiği
- genellikle tamamlanma tarihinden en az iki ay sonrasına kadar sonuçlandırılmayan kapanış hesaplarının hazırlanması için zaman çerçevesi
- kapanış hesaplarının hazırlanmasından kimin sorumlu olduğu ve
- diğer tarafın kapanış hesapları üzerinde yorum yapma veya ayarlama yapma konusunda ne gibi haklara sahip olduğu

hususlarında mutabık kalacaklardır.

Kapanış Hesaplarının Vergi Korumaları Üzerindeki Etkisi

Alıcı ve satıcı, denetlenmiş son tam hesap setinden tamamlanma tarihine kadar olan döneme ilişkin tam bir vergi karşılığının kapanış hesaplarına dahil ediliş edilmeyeceğini müzakere edecektir. Böyle bir vergi hükmünün yer alması halinde, vergi sözleşmesinin (bir tane olacağı varsayılarak) aşağıdakileri sağlayacak şekilde hazırlanması muhtemeldir:

- taahhütte bulunan, hedef şirketteki (veya grubundaki) tüm vergi yükümlülüklerinden tamamlanıncaya kadar sorumludur
- taahhütte bulunan, kapanış hesaplarına dahil edilen ancak daha sonra kullanılamayacağı ortaya çıkan her türlü vergi varlığından sorumludur, ancak

- kapanış hesaplarında öngörülen her türlü vergi yükümlülüğü taahhüt sahibinin yükümlülüğünden hariç tutulur.

Kapanış hesaplarında öngörülmeven ancak kapanış öncesi döneme ilişkin olarak ortaya çıkan vergi varlıkları genellikle Emsallerde belirtilen tasarruflara ilişkin maddede ele alınır: Vergi sözleşmesi-tek kurumsal satıcı-alıcı ve satıcı ifadeleri ve Vergi sözleşmesi-birden çok bireysel satıcı-alıcı ve satıcı ifadeleri. Belirlenmiş tasarruf maddesi genellikle yoğun bir şekilde müzakere edilir, ancak sözleşme sahibi genellikle, en azından, böyle bir varlığı vergi sözleşmesi kapsamındaki diğer yükümlülüklerle mahsup edebilecektir.

Kapanış hesaplarına vergi için herhangi bir hüküm dahil edilmemişse, vergi sözleşmesi bu şekilde kapanış hesaplarına bağlı olamayacak ve bunun yerine hesap tarihi anlaşmasında olduğu gibi işleyecek şekilde hazırlanması gerekecektir. Bu ideal bir durum değildir çünkü vergi konusunda üzerinde anlaşılan pozisyonun diğer varlık ve yükümlülük değerleri konusunda üzerinde anlaşılan pozisyondan farklı olması anlamına gelecektir, bu da satın alma fiyatının hedef şirketin vergi pozisyonunu doğru bir şekilde yansıtmayacağı anlamına gelir. Böyle bir işlemle ilgilenen vergi avukatı, verginin kapanış hesaplarında ele alınıp alınmayacağına ilişkin kararın, mümkünse taraflar arasında yapılacak bir görüşme yoluyla, anlaşmanın mümkün olduğunca erken bir aşamasında verilmesi için baskı yapmalıdır.

Kapanış Hesapları Ne Zaman Kullanılır?

Satın alma fiyatını ayarlamak için kapanış hesaplarını kullanmak belki de amaçlanan satın alma fiyatına ulaşmanın en kesin yoludur, çünkü fiyat kapanış tarihindeki bilgilere dayanarak kesinleştirilir.

Kapanış hesapları mekanizması alıcı için avantajlıdır çünkü kapanış hesapları üzerinde anlaşmaya varıldığında daha fazla doğruluk ve daha az sürprizlerle karşılaşma olanağı sağlar ve yasal ve etkin ekonomik mülkiyet aynı anda devredilir. Bununla birlikte, kapanış hesaplarının dezavantajları da vardır:

- karmaşıktırlar ve tamamlandıktan sonra müzakere gerektirebilirler, bu da satıcının tamamlandıktan sonra da katılımını gerektirir
- zaman alıcı ve pahalı olup, tamamlandıktan sonra yönetimin dikkatini başka yöne çekerler ve
- tamamlanma sonrasına kadar satın alma fiyatına ilişkin bir belirsizlik unsuru bırakırlar

Daha çok tercih edilen yaklaşıma ilişkin piyasa uygulamaları değişiklik göstermektedir, ancak şu anda kapanış hesapları anlaşmaları daha yaygındır.

Hesap Tarihi

Bir hesap tarihi anlaşmasında, alıcı satın alma fiyatını bir önceki denetlenmiş hesap setine (ve durum tespiti yoluyla elde edilebilecek diğer bilgilere) atıfta bulunarak belirleyecek ve hisse satın alma sözleşmesinde satın alma fiyatının ayarlanması için bir mekanizma olmayacaktır (garanti veya taahhüt talepleri dışında).

Hesap Tarihi Anlaşmasının Vergi Korumaları Üzerindeki Etkisi

Ayrı hesaplar veya beyanlar hazırlanmadığından, alıcının satın alma fiyatını belirlerken kullanabileceği tek vergi hükmü, denetlenmiş son hesap setinde bulunanlardır. Vergi sözleşmesi (bir tane olacağı varsayılarak) muhtemelen bunu sağlayacak şekilde hazırlanacaktır:

- taahhütte bulunan, hedef şirketin (veya grubunun) denetlenmiş son hesap tarihine (hesap tarihi) kadar olan tüm vergi yükümlülüklerinden sorumludur.
- taahhütte bulunan, hesap tarihi ile tamamlanma tarihi arasında hedefin (veya grubun) olağan iş akışı dışında ortaya çıkan her türlü vergiden sorumludur.
- taahhütte bulunan, bu hesaplarda yer alan ancak daha sonra kullanılamayacağı ortaya çıkan her türlü vergi varlığından sorumludur, ancak
- hesaplarda öngörülen veya hesap tarihinden sonra işlerin olağan akışı içinde ortaya çıkan her türlü vergi yükümlülüğü taahhüt sahibinin yükümlülüğünden hariç tutulur.

Hesaplarda öngörülme-yen ancak hesap tarihi öncesindeki bir döneme ilişkin olarak ortaya çıkan vergi varlıkları genellikle Emsallerde belirtilen tasarruflara ilişkin maddede ele alınır: Vergi sözleşmesi-tek kurumsal satıcı-alıcı ve satıcı ifadeleri ve Vergi sözleşmesi-birden fazla bireysel satıcı-alıcı ve satıcı ifadeleri. Belirtilen tasarruf maddesi genellikle yoğun bir şekilde müzakere edilir, ancak sözleşmeyi yapan taraf genellikle, en azından, böyle bir varlığı vergi sözleşmesi kapsamındaki diğer yükümlülüklerle mahsup edebilecektir.

Hesap Tarihi Yapısı Ne Zaman Kullanılır?

Basit hesap tarihi yapısı, hedef şirketin (veya grubunun) hesap tarihinden sonraki faaliyetleri için alıcıya hiçbir koruma (vergi sözleşmesi kapsamındaki belirli korumalar dışında) sağlamadığı için artık nadiren kullanılmaktadır. Aşağıda açıklanan kilitli hesap yapısı artık daha sık kullanılmaktadır.

Kilitli Hesap

Kilitli hesap yapısı, hesap tarihi ve kapanış hesapları yapıları arasında bir melezdir:

- alıcı, satın alma fiyatını aşağıdakileri referans alarak belirleyecektir:

o bir hesap seti, ancak genellikle son denetlenmiş hesaplardan daha yeni bir set, örneğin yönetim hesapları veya değerlendirme amacıyla hazırlanmış belirli bir hesap seti (kilitli hesaplar) (bu hesapların tarihi kilitli hesap tarihidir) ve

o durum tespiti yoluyla elde edilebilecek diğer tüm bilgiler

- kilitli hesap tarihi (yürürlük tarihi olarak da bilinir), alıcının hedef şirketin (veya grubunun) ekonomik sahipliğini almış olarak muamele gördüğü tarihtir
- fiyat imza sırasında sabittir
- kilitli hesap tarihi ile tamamlanma arasında gerçekleşen belirli konular için alıcıya pound başına pound tazminat sağlayan ek bir sözleşme vardır. (sızıntı önleyici hükümler)

Kilitli Hesap Anlaşmasının Vergi Korumaları Üzerindeki Etkisi

Kilitli hesaplar vergi için tam bir muhasebe hükmü içeriyorsa, vergi sözleşmesi muhtemelen bir hesap tarihi anlaşması ile aynı şekilde, ancak denetlenmiş son hesap seti yerine kilitli hesaplarına atıfta bulunularak hazırlanacaktır:

- taahhütte bulunan, kilitli hesap tarihine kadar hedef şirketteki (veya grubundaki) tüm vergi yükümlülüklerinden sorumludur
- taahhütte bulunan, kilitli hesap tarihi ile tamamlanma arasında hedefin (veya grubun) olağan iş akışı dışında ortaya çıkan her türlü vergiden sorumludur
- taahhütte bulunan, kilitli hesaplara dahil edilen ancak daha sonra kullanılamayacağı ortaya çıkan her türlü vergi varlığından sorumludur, ancak
- kilitli hesaplarda öngörülen veya kilitli hesap tarihinden sonra işlerin olağan seyrinde ortaya çıkan vergi yükümlülükleri sözleşme sahibinin yükümlülüğünden hariç tutulur

Kilitli hesaplarda öngörülme-yen ancak kilitli hesap tarihi öncesindeki bir döneme ilişkin olarak ortaya çıkan vergi varlıkları genellikle Emsallerde belirtilen tasarruflara ilişkin maddede ele alınır:

Vergi sözleşmesi-tek kurumsal satıcı-alıcı ve satıcı ifadeleri ve Vergi sözleşmesi-birden fazla bireysel satıcı-alıcı ve satıcı ifadeleri. Belirlenmiş tasarruf maddesi genellikle yoğun bir şekilde müzakere edilir, ancak sözleşmeyi yapan taraf genellikle, en azından, böyle bir varlığı vergi sözleşmesi kapsamındaki diğer yükümlülüklerle mahsup edebilecektir.

Hisse alım sözleşmesindeki sızıntı önleyici hükümler, kilitli hesap tarihi ile tamamlanma arasındaki süre boyunca satıcının hedefin yapmadığı ve yapmayacağını kabul ettiği eylemlerin bir listesini sağlar.

Bu hükümler, hedef şirketten (veya grubundan) değer 'sızıntısı' olmamasını sağlamayı amaçlamaktadır; bu da alıcıya, hedef şirketin (veya grubunun) kilitli hesap tarihi ile tamamlanma arasındaki dönemdeki faaliyetleri için hesap tarihi anlaşmasında sağlanandan daha fazla koruma sağlar.

Bu liste genellikle temettü ödemeleri ve hedefin değerini düşürebilecek satıcı grubunun diğer üyelerine yapılan ödemeler gibi öğeleri içerir. Genellikle vergiyle ilgili konuların vergi sözleşmesi kapsamında ele alınmaya devam edilmesi kararlaştırılır.

Bunun yaygın bir istisnası, sızıntı tanımının genellikle aşağıdakileri içermesidir:

- hedef şirketin grup indiriminden satıcının grubunun bir üyesine vazgeçmesi ve zararların vergi değerinden daha azını alması ve
- hedef şirketin satıcının grubunun bir üyesinden grup indirimi alması ve zararların vergi değerinden daha fazlasını ödemesi

Bu gibi durumlarda, sızıntı önleme hükmü ve vergi sözleşmesi kapsamındaki tutarlar için çifte tahsilatı önleyen bir hüküm olması muhtemeldir.

Kilitli hesaplara vergi için herhangi bir hüküm dahil edilmemişse, vergi sözleşmesi bu şekilde kilitli hesaplara bağlı olamayacak ve bunun yerine hesap tarihi anlaşmasında olduğu gibi işleyecek şekilde hazırlanması gerekecektir (bu da hesap tarihinin kilitli hesap tarihinden önce olduğu durumlarda alıcının dezavantajına olacaktır).

Bu ideal bir durum değildir çünkü vergi konusunda üzerinde anlaşılan pozisyonun diğer varlık ve yükümlülük değerleri konusunda üzerinde anlaşılan pozisyondan farklı olması ve şirketin vergi pozisyonunun satın alma fiyatına tam olarak yansıtılmaması anlamına gelecektir.

Vergi için bir hüküm içermediği görülen kapanış hesaplarında olduğu gibi, kilitli hesap anlaşmasıyla ilgilenen vergi avukatı, verginin kilitli hesaplarda ele alınıp alınmayacağı konusunda anlaşmanın mümkün olduğunca erken bir aşamasında, mümkünse taraflar arasında bir tartışma yoluyla bir karar verilmesi için baskı yapmalıdır.

Kilitli Hesap Yapısı Ne Zaman Kullanılır?

Yukarıda açıklandığı üzere, kilitli hesap yapısı, hesap tarihi ile kapanış hesapları anlaşmaları arasında bir melezdir. Bu

- fiyat imzalanırken sabitlendiği için kesinlik sağlar
- tamamlandıktan sonra devam eden bir müzakere gerektirmez ve
- belirlenen sızıntı kalemleri listesi için alıcıya sınırlı koruma sağlar

Bu kombinasyon, kilitli hesap yapısının genellikle alıcının (tamamlanana kadar mümkün olduğunca fazla vergi koruması isteyecek olan) ve satıcının (satın alma fiyatının tamamlanmadan önce bilinmesini isteyecek olan) pozisyonları arasında makul bir yarı yol noktası olarak kabul edildiği anlamına gelir ve son yıllarda popüler olduğunu kanıtlamıştır.

Kilitli hesap düzenlemeleri, teklif sahiplerinin kilitli hesaplardaki bilgilere dayanarak bir fiyat sunmalarının beklendiği açık artırma satışlarında da popülerdir.

Çeviren: [Stj. Av. Umut Alperen Öztürk](#)

Çevrilen Makale: *Completion accounts, accounts date and locked box and tax (LexisNexis)*

BAZI MENKUL SATIŞ SÖZLEŞMELERİ İÇİN DÖVİZLE ÖDEME YASAĞINA ESNEKLİK GETİRİLDİ

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/34 No'lu Tebliğ'de ("Tebliğ") yapılan ve 21.04.2022 tarihinden geçerli olan değişikliklerle, Türkiye'de yerleşik alıcıların, taşıt sözleşmeleri hariç olmak üzere, menkul satış sözleşmelerinde sözleşme bedelinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak yerine getirilmesi hususunun yasaklanması yönünde düzenlemeler yapılmıştır.

Bu düzenlemeyi takiben 28.02.2024 tarihli 32474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2024-32/69) ile Tebliğ'in 8. maddesinin 9. fıkrasında yapılan değişiklikle menkul satış sözleşmelerinin bir kısmını dövizle ödeme eksikliği getirilmiştir. Yapılan değişikliklerle beraber Tebliğ'de bahsi geçen belli sözleşmelerde ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden yerine getirilebilecektir:

a) 19.04.2022 tarihinden önce akdedilmiş menkul satış sözleşmelerinin ifası kapsamında Tebliğ'in yürürlük tarihi öncesinde dolaşıma girmiş bulunan döviz cinsinden kıymetli evraklar kapsamındaki ödeme yükümlülükleri

b) 19.04.2022 tarihinden önce düzenlenmiş faturalar kapsamındaki ödeme yükümlülükleri

c) Borsa İstanbul A.Ş. Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasasında döviz cinsinden gerçekleştirilen kıymetli maden ve kıymetli taş alım satım işlemleri ile bu işlemlerin takası kapsamındaki ödeme yükümlülükleri

d) Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS) veya Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDTS) üzerinden gerçekleştirilecek ihracatlar ile E-ihracat Destekleri Hakkında Karar kapsamındaki E-ihracat Konsorsiyumu statüsüne sahip şirketler üzerinden aracılı ihracat sözleşmesine dayanarak gerçekleştirilecek ihracatlara yönelik menkul satış sözleşmeleri kapsamındaki ödeme yükümlülükleri

e) Gümrük beyannamesine tabi tutulan ihrakiye satış ve teslimi dahil transit ve gümrük antrepo rejimleri ile geçici depolama ve serbest bölge hükümlerinin uygulandığı malların teslimine ilişkin akdedilen menkul satış sözleşmeleri kapsamındaki ödeme yükümlülükleri

f) Serbest bölgede faaliyet gösteren firmalar ile dış ticaret işlemleri kapsamında yapılan menkul satış sözleşmesine konu malların teslimine ilişkin ödeme yükümlülükleri

Tebliğ kapsamında uygulama alanı bulan ilk üç bent için geçerlilik tarihi 21.04.2022 olarak belirlenmişken, geri kalan bentlerin yürürlük tarihi 28.04.2024 olarak kararlaştırılmıştır.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/02/20240228-1.htm>

ANAYASA MAHKEMESİ ARABULUCULUK GÖRÜŞMESİNDE TOPLANTIYA KATILMAYAN TARAFIN YARGILAMA GİDERİNİN TAMAMINDAN SORUMLU TUTULACAĞINI VE BU TARAF LEHİNE VEKALET ÜCRETİNE HÜKMEDİLMEMEYECEĞİNİ ÖNGÖREN DÜZENLEMİYİ İPTAL ETTİ

Anayasa Mahkemesi 2023/160E., 2024/77K. ve 14.03.2024 karar tarihli kararı ile Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesinin 11. fıkrasında yer alan arabuluculuk ilk toplantısına mazeretsiz olarak katılmayan tarafın davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulacağına ilişkin düzenleme ile ayrıca bu taraf lehine vekalet ücretine hükmedilmeyeceğine ilişkin düzenlemeyi Anayasa'nın 13., 35 ve 36. maddelerini ihlal ettiğine hükmetmiştir.

Anayasa Mahkemesi gerekçe olarak davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması gereği Anayasa'nın 141. maddesi kapsamında devletin yükümlülüklerinden biri olarak düzenlenmiştir. Bu sebeple devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Bu çerçevede tarafların hak ve menfaatlerinin özenli biçimde gözetildiği, etkili sonuçlar ortaya çıkarabilen alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının geliştirilmesi Anayasa ile devlete yüklenen yargılamanın gereksiz yere uzamasının engellenmesi ödevinin yerine getirilmesi amacına yöneliktir. Bu kapsamda kuralların, arabuluculuk yönteminin işlerlik kazanmasını başka bir deyişle devletin yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak yükümlülüğünün yerine getirilmesini sağlama amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Bu itibarla haklılık durumu gözetilerek uygulanabilecek istisnalar ya da belli bir üst sınır öngörülmeden, özellikle yargılamada tamamen haklı çıkan, diğer bir ifadeyle aslında bütünüyle haksız bir sürece maruz kaldığı yargılamanın sonunda anlaşılan tarafın özel durumu da gözetilmeden, mazeret gösterilmeksizin ilk toplantıya katılmayan tarafın yargılama giderlerinden tümüyle sorumlu tutulmasının ve vekalet ücretinin tamamından yoksun bırakılmasının kişilere aşırı ir külfet yüklediği, kamu yararı ile mülkiyet hakkı ve mahkemeye erişim hakları arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine bozduğu ve bu itibarla orantısız bir sınırlamaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İptal kararı, kararın Resmî Gazete'de yayım tarihinden itibaren 9 ay sonra yürürlüğe girecektir.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/04/20240418-2.pdf>

Alanında uzman avukatlardan oluşan ekibi ile faaliyet gösteren Özgün Hukuk Bürosu, ulusal ve çok uluslu şirketlere hizmet vermektedir. Bu kapsamda, müvekkillerin ihtiyaçlarına olabilecek en kısa zamanda cevap verebilecek organizasyon yapısı kurulmuş olup, temel prensip müvekkillerin kıdemli avukat kadrosuyla her zaman iletişim kurabilmesi ve her konuda bilgi sahibi olmasının sağlanmasıdır.

Bankacılık ve finans, eğitim, sağlık, otomotiv, kimya ve savunma, teknoloji, enerji, maden, inşaat ve gayrimenkul sektörleri başta olmak üzere değişik iş ve ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren kurumsal müvekkillere ve sivil toplum kuruluşlarına hizmet veren Özgün Hukuk, tüm müvekkilleri ile bir iş ortağı titizliği ile çalışmaya prensip edinmiştir.

Özgün Hukuk Bürosu, Türkiye'nin önde gelen finans kurum ve kuruluşlarına, şirketlere ve şahıslara Türkiye'de ve yurtdışında alacak tahsilatı konusunda hukuki hizmet sağlamaktadır. Bu kapsamda yurtdışına kaçırılan malvarlıklarının mal varlığı araştırması yapılarak tespit edilmesi ve alacağın bu yolla tahsil edilmesi hususunda hukuki hizmet verilmektedir.

Özgün Hukuk Bürosu, Britanya, Belçika, Fransa, İspanya ve İtalya'dan avukatlar tarafından Kasım, 1988'de kurulan PLG International Lawyers'ın tek Türk üye hukuk bürosudur. PLG, Avrupa'nın ilk birleşik uluslararası hukuk uygulamasıdır.

Sülün Sok. No:8 34330 1.Levent Beşiktaş / TURKEY
Phone : +90 212 356 3210(pbx) / +90 212 325 2307(pbx)
Fax : +90 212 356 3213
E-mail : info@ozgunlaw.com
İnternet sitesi: www.ozgunlaw.com

Bizi Takip Edin!

